

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Civiltiesisko zinātņu katedra

Bakalaura darbs

Domēnu nosaukumu aizsardzība

Saņemts

Civiltiesisko zinātņu katedra

2010.g. __._____

metodiķes paraksts

Dienas nodaļas

6. semestra studente

Jevgenija Fedosova

apl.nr: jf07012

Zinātniskais vadītājs

Mag.iur., lektors: Agris Bitāns

Rīga, 2010

Ievads.....	5
1. DOMĒNA VĀRDA VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS	7
1.1. Kas ir domēna vārds	7
1.2. Domēna vārda forma	7
1.3. Domēna vārda atšķirība no URL adreses	8
1.4. Domēna vārda struktūra	8
1.5. Domēna vārdu veidi	9
1.5.1. Nacionālais domēna vārds (Country Code Top-Level Domains).....	9
1.5.2. Kopējie (generic Top-Level Domain) vai starptautiskie domēna vārdi.....	9
1.5.3. Sponsorētie domēna vārdi (Sponsored Top-Level Domains).....	10
1.5.4. Nesponsorētie domēna vārdi (Unsponsored Top-Level Domains).....	10
1.5.5. Rezervētie domēna vārdi	10
1.5.6. Otrā līmeņa domēna vārds (The Second Level Domain).....	11
1.5.7. Subdomēni	11
1.6. Domēna vārda unikalitāte.....	11
2. DOMĒNU JURIDISKĀ BŪTĪBA	13
2.1. Domēna vārdu un preču zīmju juridiskā līdzība	15
3. DOMĒNU REĢISTRĀCIJA.....	17
3.1. Domēnu nosaukumu reģistrācijas procedūra Latvijā	17
3.2. ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers).....	20
3.3. WIPO (World Intellectual Property Organization)	21
3.4. DNS sistēma	23
3.5. WHOIS.....	24
4. CYBERSQUATTING	26
4.1. Typo Cybersquatting	26
4.2. Brand Cybersquatting.....	27
4.3. Aizsardzības Cybersquatting.....	27
4.4. Ģeogrāfiskais Cybersquatting	29
4.5. Vārdiskais Cybersquatting	29
5. DOMĒNU AIZSARDZĪBAS METODES.....	31
5.1. Latvijas Republika.....	31
5.2. Krievijas Federācija.....	35

5.3. ASV	36
5.4. UDRP (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy)	39
Kopsavilkums.....	43
Anotācija latviešu valodā.	44
Anotācija angļu valodā.....	45
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS.....	46

Ievads

21. gadsimtā sabiedrības dzīve radikāli atšķiras no iepriekšējo paaudžu dzīves. Sabiedrības dzīves gaiti ļoti iespaido strauja tehnoloģiska attīstība. Viens no svarīgākajiem šīs attīstības elementiem viennozīmīgi ir internets – globalizācijas karalis. Internets un interneta tehnoloģijas iesaistījās gandrīz visās mūsu civilizācijas dzīves jomās.

Rodoties un attīstoties internetam un interneta tehnoloģijām parādījās nepieciešamība to likumiski aizsargāt. Viens no interneta rādītiem jurisprudenci interesantiem objektiem ir *domain name* - domēna nosaukums. Šī darba priekšmets ir domēnu nosaukumu likumiskas aizsardzības iespējas Latvijā, proti, pamatojoties uz Latvijas nacionālajām normām.

Domēnu nosaukumu aizsardzība pašreiz ir ļoti aktuāls temats, jo internets ir cieši saistīts ar mūsu sabiedrības ikdienu. Katru dienu vairums no mums apmeklē simtiem mājas lapas, ievada URL ailē simtiem domēnu nosaukumu. Pateicoties domēnu vārdiem ir iespējams gūt komerciālus labumus un garīgo gandarījumu. Kā tas notiek ar daudzām jaunām parādībām, kad jaunais perspektīvais dzīves elements iegūst popularitāti un plašu pielietojumu, uzreiz parādās arī cilvēki kas vēlas iedzīvoties uz tā ar dažādiem paņēmieniem. Domēna vārds arī nebija izņēmums. Par diezgan izplatītu kibernoziegumu kļūst *Cybersquatting* (šis noziegums un šī nozieguma veidi pat vēl nav precīzi tulkoti latviešu valodā).

Pastāv vairāki problēmu jautājumi saistība ar domēnu nosaukumiem. Joprojām nepastāv vienota viedokļa par to kāda ir domēna nosaukuma juridiska būtība. Ir vairāki tiesību zinātņu speciālistu viedokļi par to, vai domēna nosaukums ir intelektuāla īpašumu objekts. Nav pilnībā atrisināts jautājums par to, kādas ir tiesību uz domēna nosaukumu būtība – vai tas ir absolūtas, vai lietošanas tiesības. Mūsdienā Latvijā aktuāla problēma ir tā, ka nav pietiekoši labi attīstīts nacionālais tiesiskais regulējums saistībā ar domēna nosaukumiem un lietošanas tiesībām uz domēna nosaukumiem.

Sakarā ar to, ka domēna nosaukums radies attīstoties internetam, tam arī piemīt globālais raksturs, tāpēc aplūkojot tādu tematu kā „Domēnu nosaukumu aizsardzība” jāizvirza par pētījuma objektu vairāku valstu tiesisko regulējumu. Šī darba ietvaros tiks pievērsta uzmanība domēnu nosaukumu un lietošanas tiesību uz domēnu vārdiem tiesiskai regulēšanai Latvijas Republikā, Krievijas Federācijā, jo ir interesanti izpētīt lielas valsts, kas nav Eiropas savienības dalībvalsts, pieredzi, Amerikas Savienotās Valstīs (turpmāk arī ASV) ka arī tādu organizāciju ar vienotu

tiesisko regulējumu, kā *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* (turpmāk arī ICANN) un *World Intellectual Property Organization* (turpmāk arī WIPO).

Šī darba mērķis ir analizēt domēnu nosaukumu aizsardzības metodes vairāku valstu normatīvo bāžu ietvaros, domēnu nosaukumu reģistrācijas kārtības trūkumus, Latvijas nacionālo normu, kuru mērķis ir aizsargāt lietošanas tiesības uz domēnu vārdiem, pilnveidošanas iespējas. Lai sasniegtu šos mērķus šī darba ietvaros tiks analizēti un salīdzināti Latvijas, ASV un Krievijas attiecīgie normatīvie akti, kā arī aplūkoti *Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy* (turpmāk arī UDRP).

1. DOMĒNA VĀRDA VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS

1.1. Kas ir domēna vārds

Domēna nosaukums (domain name) - vārdu sistēma, ko izmanto, lai identificētu konkrētu datoru internet tīklā. Atšķirībā no IP adreses domēna vārds ir vieglāk iegaumējams nekā skaitliskā adrese. Domēna vārdā jābūt vismaz 2 daļām — kreisajai pusei, kas norāda organizāciju, un labajai pusei, kur uzrādīts augšējā līmeņa domēns, piemēram, valsts (lv, ca u. c.) vai organizācijas tips (gov, edu, com u. c.).¹

Attiecīgajā literatūrā ir sastopami arī gadījumi, kad domēna vārdam piešķir citus nosaukumus: „Mājas vārds vai adreses vārds ir interneta adreses reģistrācija, kas atgādina jūsu dzīvesvietas adresi noteiktā ielā, mājā, dzīvoklī, pieņemot, ka visa pasaule ir viena pilsēta vai ciems.”²

Galvenais domēna vārda ieviešanas mērķis bija iegaumēšanas atvieglošana. Datorus, pieslēgtus internetam identificē ar unikālu numuru, kuru sauc par IP (Internet Protocol) adresi. Tas garums ir 4 baiti. IP adresi veido 4 skaitļi ar vērtībām no 0 līdz 255, kuri ir atdalīti ar punktiem, piemēram: 236.184.76.16. Jā ierakstīt pārlūkprogrammas URL ailē IP adresi, notiks savienojums ar datoru, kurš to pārstāv. Tā kā cilvēkam ar vidējam atmiņās spējām ir daudz vieglāk atcerēties loģiski izvietotu burtu kopumu, nekā ciparu kopumu, kuru saistība nav acīmredzama, 1983. gadā tika ievadīta DNS (Domain name system), kura pārveido vārdiskās adreses par skaitliskajām IP adresēm.³

1.2. Domēna vārda forma

Domēna vārds var tikt izveidots no skaitļiem no „0” līdz „9”, no latīņu alfabēta burtiem no „a” līdz „z” un defisēm, tomēr nav iespējams izvietot defisi domēna nosaukuma sākumā vai beigās. Pirms 1999. gada iespējamais domēna vārda garums bija līdz 26 simboliem, pašreiz situācija ir mainījies un pastāv iespēja pierēģistrēt nosaukumu, kurš ietver līdz 63 simboliem un vismaz 2 simbolus. Ir arī gadījumi, kad iespēja pierēģistrēt domēnu vārdu, izmantojot maksimāli iespējamo

¹ Lielā termiņu vārdnīca. Sast: Latvijas ZA Terminoloģijas komisija. [tiešsaiste] 21.11.2003 - Pieejams: <http://termini.lv/index.php?term=domain%20name&lang=EN&terms=domain> (Aplūkots 2010. gadā 30. martā)

² Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004. 243. lpp.

³ What is a Domain Name? [tiešsaiste] Pieejams: <http://www.igoldrush.com/domain-guide/domain-name-basics/what-is-a-domain-name> (Aplūkots 2010. gadā 10. aprīlī)

simbolu skaitu. Tas tika izmantots, piemēram, Svētas Marijas baznīcas mājas lapas nosaukumā: llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwyll-llantysiliogogoch.com. Domēna vārda izveidotāji atzīst, ka tik garš nosaukums ir viens no paņēmiem, kā piesaistīt tūristus. Viens no iespaidīgiem gara domēna vārda piemēriem ir arī Ukrainas sabiedriskas organizācijas „Pasaules galvaspilsēta” mājas lapas nosaukums: public-organization-capital-of-the-world.which-establishes-world-records-welcomes-all-inhabitants.of-the-planet-and-invites-them-to-visit-our-ancient-city.yours-faithfully-chairman-of-government-anatolij-kosjanchuk.epak.infocom.lviv.ua.

1.3. Domēna vārda atšķirība no URL adreses

Aplūkojot domēna vārda vispārējo raksturojumu ir vērts pievērst uzmanību domēna vārda atšķirībai no URL adreses. URL (Uniform Resource Locator), vai vienotais resursu vietrādītis - adrese, kas pārlūkprogrammā norāda, kur var atrast kādu konkrētu tīkla interneta resursu. Vienveida resursu vietrādītīm varētu būt, piemēram, šāda struktūra: <http://www.edzi.lza.lv/history.htm>. Vietrāža pirmā daļa (līdz dubultajai slīpsvītrai) norāda piekļuves metodi (šajā piemērā — hiperteksta transporta protokolu). Teksts starp dubulto slīpsvītru un vienkāršo slīpsvītru norāda serveri, bet teksts aiz vienkāršās slīpsvītras — direktoriju vai datni.⁴ No augstāk apskatītas URL adreses <http://www.edzi.lza.lv/history.htm> apzīmējumu kopuma, „edzi.lza.lv” ir domēna vārds, kuru veido 3 līmeņi: „lv” - augstākā līmeņa domēns, „lza” – otrā līmeņa domēns un „edzi” – trešā līmeņa domēns.

1.4. Domēna vārda struktūra

Domēna vārdu var veidot vairāki līmeņi. Visbiežāk sastopams ir divu līmeņu domēna vārds, kuru veido pirmā līmeņa domēns, kurš visbiežāk tiek dēvēts par augstākā līmeņa domēnu, un otra līmeņa domēns. Piemēram, domēna vārdā „google.net”, „google” otra līmeņa domēns, bet „net” ir augstāka līmeņa domēns. Bet ir arī gadījumi, kad domēna nosaukumu veido vairāki līmeņi, jo dažas valstis sadala augstākā līmeņa domēnu vairākas daļās, lai nodrošinātu specifiskām valsts svarīgām nozarēm, tikai attiecīgām organizācijām īpatnējo otrā līmeņa domēnu. Piemēram, 1996. gadā vairs

⁴ Lielā termiņu vārdnīca. Sast: Latvijas ZA Terminoloģijas komisija. [tiešsaiste] 1998. - Pieejams: <http://termini.lv/index.php?term=URL&lang=EN&terms=url> (Aplūkots 2010. gadā 30. martā)

nenotika reģistrācijas tieši zem domēna „.uk”, bet izveidojas vairākas variācijas, tādas kā „.co.uk” – vispārējai un komerciālai izmantošanai, „.me.uk” – privātam mājas lapām un citas.⁵

1.5. Domēna vārdu veidi

1.5.1. Nacionālais domēna vārds (Country Code Top-Level Domains)

Nacionālais domēna vārds tiek piešķirts katrai valstij saskaņā ar ISO (International Organization for Standardization) standartiem ISO 3166-1 alfa-2 – divburtu kodu sistēma. Piemēram, saskaņā ar šiem standartiem, Latvijas Republikai tika piešķirts kods „.lv”, kas arī ir Latvijas nacionālais domēna vārds, ASV „.us”, bet Krievijas Federācijai „.ru”.⁶ Taču Krievijas Federācijai pēdēja laikā notika izmaiņas attiecībā uz nacionālo domēna vārdu. ICANN uz 33. starptautiskas konferences Kairā, oficiāli apstiprināja Krievijas Federācijas no kirilicas burtiem izveidoto nacionālo augstāka līmeņa domēna vārdu „.рф”.⁷ Līdzīgi kā Krievijas Federācijai arī Bulgārija 2008. gadā uz ICANN konferences Parīzē iesniedza oficiālo vēstuli ar lūgumu pierēģistrēt nacionālo domēnu „.бг”.⁸

Diezgan strīdīgs ir jautājums vai jāatļauj valstīm reģistrēt līdzīga veida domēnus. No vienas puses tas ir valsts savas individualitātes izpaudums, kas neapdraud citu valstu intereses un tiesības, bet no otras puses, tas varētu kaitēt domēnu vārdu sistēmas vienotībai.

1.5.2. Kopējie (generic Top-Level Domain) vai starptautiskie domēna vārdi

Kopējie (generic Top-Level Domain) vai starptautiskie domēna vārdi ir paredzēti organizāciju veidu apzīmēšanai. Pirmo reizi kopējie domēna vārdi tika uzskaitīti dokumentā RFC 920, un toreiz tie bija: „.com”, „.edu”, „.net”, „.org”, „.mil”, „.gov”. Kopēji domēna vārdi tika izmantoti, lai apzīmētu tīmekļa vietnes darbības sfēru, piemēram „.edu” nozīmēja, ka organizācijas darbība ir saistīta ar izglītību, bet „.com” – ar komerciālu darbību.⁹ Pašreiz eksistē 6 kopējie domēna

⁵ Domain Name Basics. [tiešsaiste] Pieejams: <http://www.igoldrush.com/domain-guide/domain-name-basics/slds> (aplūkots 2010. gadā 11. aprīlī)

⁶ International Organization for Standardization. English country names and code elements. [tiešsaiste] 2010. - Pieejams: http://www.iso.org/iso/english_country_names_and_code_elements#holy-see-vatican (Aplūkots 2010. gadā 5. aprīlī)

⁷ Взгляд. Деловая газета. Официально утвержден домен "РФ". [tiešsaiste] 05.11.2008 - Pieejams: <http://news.tut.by/it/120896.html> (Aplūkots 2010. gadā 5. aprīlī)

⁸ Бизнес. България поиска да регистрира интернет домейн на кирилица. [tiešsaiste] 23.06.2008 - Pieejams: <http://mediapool.bg/show/?storyid=140359> (Aplūkots: 2010. gadā 5. aprīlī)

⁹ Postel J. Reynolds J. Domain Requirements. [tiešsaiste] 1984. - Pieejams: <http://tools.ietf.org/html/rfc920> (Aplūkots 2010. gadā 7. aprīlī)

vārdi: „.com”, „.net”, „.org”, „.info”, „.biz” un „.name”, un to izmantošana vairs nav saistīta ar darbības veidu. Pēdējā laikā ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) pieņēma lēmumu ievadīt 5 jaunus augstāka līmeņa domēna vārdus: „.ski”, „.surf”, „.bike”, „.board” un „.skate”. Gadījumā, ja šie domēna vārdi sasniegs vēlamo popularitātes līmeni, ICANN apsvērs iespēju izveidot vēl līdzīgus domēna vārdus, kuri būs saistīti ar sporta veidiem.¹⁰

1.5.3. Sponsorētie domēna vārdi (Sponsored Top-Level Domains)

Sponsorētus speciālus domēna vārdus ar ierobežotu darbības sfēru ir iespēja pierēģistrēt tikai tam personām, kuru darbība ir saistīta ar sponsorēta domēna vārda specifiku. Sponsorētus domēna vārdus var uzskatīt par kopējo domēna vārda paveidu. Piemēram, domēna vārdu ar sponsorēto augstāka līmeņa domēnu „.museum”, ir iespēja pierēģistrēt muzejiem un personām, kuru darbība ir saistīta ar muzejiem, bet domēnu „.travel” organizācijām, kas nodarbojas ar tūrismu, ekskursiju organizēšanu un līdzīgam darbībām, „.job” – darbadevējiem.¹¹

1.5.4. Nesponsorētie domēna vārdi (Un-sponsored Top-Level Domains)

Nesponsorētie domēna vārdi ir visi domēna vārdi izņemot tos, kuri ir sponsorētie domēna vārdi. Tādi, piemēram, ir „.com” un „.info”. Šis termins tiek ļoti reti pielietots. Kad tiek izmantots jēdziens „kopējie domēna vārdi”, parasti tas nozīme, ka runa iet par nesponsorētiem domēna vārdiem.¹²

1.5.5. Rezervētie domēna vārdi

Rezervētie domēna vārdi ir noteikti 1999. gadā RFC 2606, kurā tika apkopota 1999. gada labāka prakse attiecībā uz interneta kopienu (internet community). Šis dokuments noteic, ka daži augstāka līmeņa domēna vārdi ir rezervēti, proti, tos nav iespējams pierēģistrēt, lai izmantotu savām privātam vajadzībām. Rezervētos domēna vārdus drīkst izmantot vienīgi kā piemērus dokumentācijā un testēšanas vajadzībām. IANA (The Internet Assigned Numbers Authority) noteica

¹⁰ Мельник О. ICANN вводит новые gTLD-домены. [tiešsaiste] 30.03.2010 - Pieejams: <http://info.nic.ua/?section=news&cat=1&p=1595> (Aplūkots: 2010. gadā 7. aprīlī)

¹¹ Немного о доменах. [tiešsaiste] Pieejams: <http://dnsale.net/alltld.php> (aplūkots 2010. gadā 11. aprīlī)

¹² Domain Name Basics. [tiešsaiste] Pieejams: <http://www.igoldrush.com/domain-guide/domain-name-basics/tld-gtld-stld-utld-cctld> (aplūkots 2010. gadā 11. aprīlī)

par rezervētiem „test”, „example”, „invalid” un „localhost” domēna vārdus. Attiecībā uz otrā līmeņa domēna vārdiem, rezervētie ir „example.com”, „example.net” un „example.org”.¹³

1.5.6. Otrā līmeņa domēna vārds (The Second Level Domain)

Otrā līmeņa domēna vārds ir URL sastāvdaļa, kas nosaka domēna specifiskumu un unikalitāti. Otrā līmeņa domēna vārds iekļauj sevī pirmā līmeņa domēna vārdu. Piemēram, „example.com” otrā līmeņa domēns ir „example”. „example.com” ir otrā līmeņa domēna vārds (kurā ietilpst augstākā līmeņa domēna vārds „com”). Otrā līmeņa domēnus ir iespējams iedalīt vēl vairākos līmeņos – tas sīkāk ir aprakstīts apakšnodaļā par domēna vārda struktūru un subdomēniem. Otrā līmeņa domēna vārds var saturēt latīņu alfabēta burtus, ciparus un defises. Izņēmumus var veidot vienīgi starptautiskie domēna vārdi.¹⁴

1.5.7. Subdomēni

Kaut arī subdomēni no tehniskas puses nav domēnu vārdu sistēmas sastāvdaļa, tomēr, sakarā ar pēdējā laikā pieaugošo subdomēnu popularitāti, ir vērts pievērst tiem uzmanību. Subdomēns ir domēna sastāvdaļa, kura parasti tiek lietota, lai noteiktu mājas lapas tematiskas nodaļās. Piemēram, domēna vārdam „example.com” var izvēlēties sub domēnu „archive”, līdz ar to izveidosies jauns domēna vārds „archive.example.com”. Subdomēnu izmantošana paplašina unikālo domēna vārdu reģistrācijas iespējas, kā arī palīdz lielu mājas lapu organizācijā.¹⁵

1.6. Domēna vārda unikalitāte

Viena no labākām domēna vārda īpašībām ir unikalitāte. Domēna vārda īpašnieks var būt drošs par to, ka neviens cits neizmantos viņa domēna vārdu, jo visi domēna nosaukumi tiek reģistrēti vienotā datu bāzē, un katram datu bāzes ierakstam jābūt unikālam. Taču vienmēr ir jāatceras, ka domēna īpašnieks īstenībā bauda tikai domēna vārda izmantošanas tiesības. Lai saglabātu domēna vārda izmantošanas tiesības, domēna vārda turētājam ir periodiski (parasti reizi gadā) jāmaksā nodeva. Sakarā ar to, kā domēna īpašniekam netiek piešķirtas īpašuma tiesības attiecībā pret domēna nosaukumu, noteiktu apstākļu iestāšanās gadījumā, tiesa vai datu bāzes reģistra pilnvarota komiteja

¹³ Eastlake D. Panitz A. Reserved Top Level DNS Names. [tiešsaiste] 1999. - Pieejams: <http://tools.ietf.org/html/rfc2606> (Aplūkots 2010. gadā 6. aprīlī)

¹⁴ Second-level domain. [tiešsaiste] 31.07. 2009 - Pieejams: http://searchsoa.techtarget.com/sDefinition/0,,sid26_gci213548,00.html (Aplūkots 2010. gadā 12. aprīlī)

¹⁵ Суб-домены. [tiešsaite] Pieejams: <http://by.ru/help/subdomains.html> (Aplūkots 2010. gadā 12. aprīlī)

drīkst atņemt arī domēna izmantošanas tiesības, piemēram, ja to izmantojot, tiek pārkāptas preču zīmes īpašnieka tiesības attiecība pret domēna nosaukuma izmantošanu.¹⁶

¹⁶The Uniqueness of Domain Names. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.igoldrush.com/domain-guide/domain-name-basics/the-uniqueness-of-domain-names> (aplūkots 2010. gadā 13. aprīlī)

2. DOMĒNU JURIDISKĀ BŪTĪBA

Sakarā ar to, ka internets, Internet tehnoloģija salīdzinoši nesen tiek plaši izmantotas, to pielietošanas un aizsardzības tiesiskā regulēšana nav pietiekoši labi attīstīta. Tas arī attiecas uz domēna vārdiem. Diemžēl, pašreiz nav pietiekoši labi attīstīta nacionāla likumdošana, kas definētu domēna vārda juridisko būtību, kā arī noteiktu domēna vārdu aizsardzības mehānismu.

Daudzi juridiskās zinātnes speciālisti pieskaita domēna vārdu pie intelektuāla īpašuma objektiem un norāda, ka domēna vārdam piemīt atšķirt spēja.

Intelektuālais īpašums ir īpašuma tiesību paveids, kas regulē tiesības uz bez ķermeniskām lietām – garīgas darbības produktiem, piešķirot īpašniekam monopoltiesības uz šiem garīgas darbības produktiem, kā arī nosaka šo monopoltiesību robežas.¹⁷ Ar intelektuālo īpašumu saprot tiesības uz intelektuālā darba rezultātiem, ieskaitot literāros, mākslas un zinātniskos darbus, izpildītājmākslinieku priekšnesumus, fonogrammas, raidījumus, izgudrojumus, dizainparaugus, preču un pakalpojumu zīmes, komercnosaukumus un komercnorādes, tiesības uz aizsardzību pret negodīgu konkurenci, kā arī jebkuras citas līdzīgas tiesības zinātnes, literatūras un mākslas jomā.¹⁸

Domēna vārdu var attiecināt pie intelektuālā īpašuma objektiem, jo domēna vārds pēc savas būtības ir līdzīgs preču zīmei, jo tiem sakrīt pamatmērķis – piešķirt savas darbības rezultātam (precēm/pakalpojumiem/mājas lapai, kuras ietvaros ir iespējams izvietot jebkura rakstura informāciju) atpazīšanas spējas, lai pēc iespējas ātrāk un efektīvāk popularizēt savu „produktu”. Proti, gan preču zīmei, gan domēna vārdam piemīt atšķirtspēja.

Atšķirspēja ir apzīmējuma raksturīgo īpašību kopums, kas nodrošina iespēju atšķirt ar šo apzīmējumu marķētās kāda uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citu uzņēmumu precēm vai pakalpojumiem; apzīmējuma atšķirt spējas vērtējums ir atkarīgs ne tikai no paša apzīmējuma rakstura, bet arī no patērētāju uztveres un attiecīgo preču vai pakalpojumu rakstura.¹⁹

Pastāv viedoklis, ka domēna vārdu ir iespējams aizsargāt kā literāro darbu. Atbilstoši Bernes konvencijas 2. panta 1. daļai termins „literārie un mākslas darbi” aptver visus darbus literatūras,

¹⁷ Phillips J. Firth A. Introduction to Intellectual Property Law. Second edition. Butterworth. – London, Dublin, Edinburg, 1990. – p. 3.

¹⁸ Poļakovs G. Rūpnieciskā īpašuma aizsardzība, skaidrojošā vārdnīca. – Rīga: 1999. lpp. 16.

¹⁹ Likums par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 01.03.2007. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=18863> (Aplūkots 2010. gadā 16. aprīlī)

zinātnes un mākslas jomā neatkarīgi no to izpausmes veida un formas.²⁰ Ja īpaši neiedziļinās domēna vārda izveidošanas mērķī, domēna vārda būtībā ir burtu kopums. Sakarā ar to, pastāv viedoklis, ka gadījumā, ja burtu kopuma izvietojuma kārtība ir autora radoša darba rezultāts, nepastāv šķēršļi aizsargāt domēna vārdu kā literāro darbu ar autortiesību normām. Šajā gadījumā autoram, jā ir pietiekošs autorības pierādījumu klāsts, ir tiesības aizliegt izmantot sava radoša darba rezultātu. Šajā gadījumā personām nebūs iespējas aizbaidināties ar to, ka viņi neizmanto vārdu - radošo darbu, privātam vajadzībām, jo mājas lapas identifikācijai piemīt sabiedriskais, nevis privātais raksturs. Skaidrs, ka tādā veidā nav iespējams aizsargāt tiesības uz vispārizplatītajiem un vispār izmantojamiem vārdiem, tādiem kā *business, money, company* un līdzīgiem.²¹

Joprojām nepastāv vienota viedokļa ko nozīme tiesības uz domēna vārdu. Var izcelt divas pamata pozīcijas par domēna vārda juridisko būtību. Starp speciālistiem attiecīgajā tiesību nozarē, pastāv viedoklis, ka domēna nosaukums tas ir īpašums, un tiesības uz domēna vārdu ir absolūtas īpašuma tiesības. Bet pastāv arī viedoklis, ka, sakarā ar to, ka tiesības uz domēna vārdu tiek piešķirtas pamatojoties uz līgumu, tiem piemīt relatīvs raksturs, un tos var izmantot tikai līgumā noteiktu robežu ietvaros un ar attiecīga reģistratora starpniecību, bet pats domēna vārds ir reģistratora pakalpojums. Latvijas Republikā ar tiesībām uz domēna vārdu tiek saprasts lietošanas tiesības uz domēna vārdu, proti, saskaņā ar līgumu iegūtas tiesības izmantot domēna vārdu.

Izskatot domēna vārda juridiskas būtības noteikšanas problēmu ir vērts pievērst uzmanību jautājumam: kādas ir domēna vārda iegūšanas tiesību mērķis? Saprotams, ka tiesības uz domēna vārdu tiek iegūtas, lai brīvi izmantotu, valdītu un rīkotos ar domēna vārdu. Proti, domēna vārds tiek uzverts kā objekts, kā prece ar noteiktu ekonomisko vērtību. Ja vadāmies, ka tiesības uz domēna vārdu ir relatīvas tiesības, tad tas tiek iegādātas ar mērķi saņemt pakalpojumu no konkrēta reģistratora, noteiktā apjomā. Saprotams ir arī tas, ka domēna vārda valdītājam nav īpaši svarīgi, kas ir pilnvarotais reģistrators. Gadījumā, ja esošais domēnu vārdu reģistrācijas institūts tika aizvietots

²⁰ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Rīga:Zvaigzne ABC, 2004. – 26. lpp.

²¹ Доклад на VII Международной конференции «Право и Интернет». К вопросу о защите доменного имени как объекта интеллектуальной собственности. [tiešsaite] Pieejams: <http://209.85.229.132/search?q=cache:1krFaa4oFJEJ:ifap.ru/pi/07/sr10.doc+%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D1%8B+%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D1%8B+%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B0&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=be>

ar citu līdzīgu institūtu, saglabājot domēna vārdu sistēmu un datu bāzes, tad tiesības uz domēna vārda vērtību neizmainītos.²²

Domēna vārda juridisko būtību atspoguļo arī Eiropas cilvēktiesību tiesa 2007. gadā savā lēmumā lietā 25379/04, 21688/05, 21722/05 un 21770/05 PAEFFGEN GMBH pret Vāciju. Šajā lēmuma Eiropas cilvēktiesību tiesa norāda, ka katra persona ir tiesīga brīvi rīkoties ar savu īpašumu, tiesības uz privātīpašumu var būt atņemtas vienīgi saskaņā ar likumu un starptautisko tiesību principiem. Lai noteiktu, vai ir konkrēta materiāla vai nemateriāla lieta īpašuma objekts, jākonstatē objekta ekonomisko vērtību un vai objekta izmantošana ir saistīta ar finansiālajiem interesēm. No minēta izriet, ka intelektuāla īpašuma objekti un licences ir īpašuma objekti. Eiropas cilvēktiesību tiesa norāda, ka domēna vārda īpašniekam ir tiesības patstāvīgi noteikt sava domēna vārda izmantošanas veidus, piemēram, atļaut reklāmas izvietošanu, noteikt maksas vai bezmaksas ieeju uz mājas lapu, izīrēt vai pārdot. Tātad, ekskluzīvam tiesībām uz domēna vārda izmantošanu, piemīt ekonomiska vērtība, un tās tiesības ir īpašuma tiesības, Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pirmā protokola izpratnē.²³

2.1. Domēna vārdu un preču zīmju juridiskā līdzība

Lai izprastu domēna vārda līdzību ar preču zīmi ir vērts pievērst uzmanību preču zīmes definīcijai. Preču zīme ir apzīmējums, kuru lieto, lai kāda uzņēmuma preces atšķirtu no citu uzņēmumu precēm.²⁴

Domēnu vārdam un preču zīmei ir līdzīgas pazīmes. Tas izpaužas kā:

- Reģistrācijas nepieciešamība;
- Monopols;
- Norāde uz izcelsmi;
- Prioritātes princips;
- Prasība pēc lietojuma;

Tomēr pastāv arī atšķirības. Piemēram, reģistrējot domēna vārdu netiek pārbaudīts:

²² Колосов В. Природа прав на доменное имя.[tiešsaite] Pieejams: <http://kolosov.info/kommentarii/priroda-prav-na-domennoe-imya> (Aplūkots 2010. gadā 13. aprīlī)

²³ COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME, Chambre, 18 septembre 2007. [tiešsaite] 21.02.2008 - Pieejams: <http://www.foruminternet.org/specialistes/veille-juridique/jurisprudence/cour-europeenne-des-droits-de-l-homme-chambre-18-septembre-2007-2558.html> (Aplūkots 2010. gadā 14. aprīlī)

²⁴ Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 01.03.2007 - Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=18863> (Aplūkots 2010. gadā 14. aprīlī)

- Vai pastāv šķērsli domēna vārda reģistrācijai;
- Vai nerodas sajaukšanas iespēja;
- Iepriekšējo lietotāju tiesības.²⁵

Sakarā ar domēnu nosaukumu juridisko līdzību ar preču zīmēm bieži pastāv strīdi starp domēnu nosaukumu lietotājiem un attiecīgo preču zīmes īpašniekiem. Viena no galvenām īpašībām, kas piemīt un ir svarīga gan preču zīmei, gan domēna nosaukumam ir atšķirtspēja. Bet parādoties domēna nosaukumam vai preču zīmei, kas ir līdzīga attiecīgam domēna nosaukumam vai preču zīmei, tiek apdraudēta šī vērtīgā īpašība.

²⁵ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004. lpp. 243.-244.

3. DOMĒNU REĢISTRĀCIJA

3.1. Domēnu nosaukumu reģistrācijas procedūra Latvijā

Lai iegūtu kāda domēna vārda lietošanas tiesības, šis domēna vārds jāreģistrē DNS reģistrā. Domēna vārda reģistrācija un lietošanas tiesību iegūšana uz noteiktu laiku notiek pēc tam, kad domēna vārds ir pieteikts, pieteikums izskatīts un domēna vārda lietošanas tiesības ir apmaksātas. Reģistrēt var tikai tādu vārdu, kas pieteikuma iesniegšanas brīdī ir brīvs.

Domēna vārda reģistrācijā Latvijas Republikā var iedalīts vairākos posmos.

1. posms. Domēna vārda izvēle.

Pēc formas:

- a) Tradicionālajā domēna vārdā pieļaujamie simboli ir latīņu alfabēta burti (lielie un mazie burti neatšķiras). Latviskajos domēna vārdos tiek izmantoti latviešu alfabēta burti ar diakritiskajām zīmēm (ā, ē, ī, ū, ō, ķ, ļ, ņ, ŗ, ģ, š, č, ž). Bez burtiem domēna vārdā pieļaujami arī cipari un domuzīme "-". Domuzīmi nedrīkst lietot domēna vārda sākumā vai beigās;
- b) Domēna vārds nevar būt īsāks par 2 un garāks par 64 simboliem;
- c) Tradicionālajā domēna vārdā nedrīkst izmantot latviešu alfabēta burtus ar diakritiskām zīmēm (ā, ē, ī, ū, ō, ķ, ļ, ņ, ŗ, ģ, š, č, ž). Šie burti ir jāaizvieto ar citiem burtiem, piemēram, ar atbilstošo burtu bez diakritiskās zīmes.

Pēc satura:

Domēna vārds nedrīkst būt:

- a) Citas organizācijas reģistrēta preču zīme, citas organizācijas nosaukums vai vispārpieņemts šāda nosaukuma saīsinājums. Reģistrs patur tiesības atlikt šādu domēna vārda reģistrāciju vai pieprasīt papildu pierādījumus pieteicēja tiesībām uz domēna vārdu;
- b) Ģeogrāfiskas vietas vai objekta nosaukums. Pilsētu, ciemu vai pagastu nosaukumus ir atļauts lietot to pašvaldībām;
- c) Personas vārds;

d) Vispārzināms nosaukums vai vārds, kura lietošana var aizskart trešo personu intereses;

e) Nepieklājīgs vai aizskarošs vārds vai izteiciens.

2. posms. Domēna vārda lietošanas iespēju noskaidrošana.

a) Var reģistrēt lietošanas tiesības tikai tādām domēna vārdam, kura lietošanas tiesības vēl nav piešķirtas citai juridiskai vai fiziskai personai.

b) Pieejams domēna vārds netiks reģistrēts tādā gadījumā, ja tas neatbilst izvirzītajiem noteikumiem.

3. posms. Izvēlēta domēna vārda pieteikšana.

Ja izvēlētais domēna vārds vēl nav reģistrēts, var pieteikt tiesības uz tā lietošanu, aizpildot un nosūtot tiešsaistes domēna vārdu reģistrācijas veidlapu. Reģistrācijas pieteikuma veidlapā ir jāsniedz informācija par domēna vārda patieso lietotāju (nevis tā interneta pakalpojumu sniedzēju).

Reģistrs pārbauda, vai reģistrācijas pieteikuma veidlapā ietvertā informācija ir pilnīga un precīza un vai pieteiktais vārds atbilst noteikumiem. Pozitīva slēdziena gadījumā, reģistrs darba dienas laikā nosūta domēna vārda pieteicējam e-pastu ar rēķinu.

4. posms. Domēna vārda lietošanas tiesību apmaksa.

Līdz turpmākiem paziņojumiem, mācību (tikai valsts), pētnieciskās un valsts iestādes, kas reģistrētas Latvijā, var reģistrēt vienu domēna vārdu bez maksas.

Domēna vārda lietošanas tiesību reģistrācijas pieteikuma iesniegšana par domēna vārda reģistrēšanu tiek uzskatīts par līguma noslēgšanu ar Reģistru un ir pamats rēķinam par domēna vārda reģistrāciju un uzturēšanu. Domēns tiek reģistrēts pēc apmaksas saņemšanas. Maksa par tradicionālā domēna vārda reģistrāciju ir LVL 8,50 gadā, ieskaitot PVN. Maksa par latviskā domēna vārda (domēna vārds, kur izmantoti latviešu burti) reģistrāciju ir LVL 5,99 gadā. Šajā summā ir ietverts PVN (21%).

Domēna vārda reģistrācija notiek 2 darba dienu laikā pēc maksājuma saņemšanas. Līdz ar reģistrāciju domēna vārda pieteicējs iegūst jaunā domēna vārda lietošanas tiesības uz apmaksāto laiku, skaitot no reģistrācijas dienas. Veiktie maksājumi netiek atmaksāti.

5. posms. Domēna vārda lietošanas tiesību pagarināšana.

Aptuveni divas nedēļas līdz apmaksas termiņa beigām reģistrs piesūta rēķinu par lietošanas tiesību pagarināšanu uz laiku, kāds norādīts, aizpildot reģistrācijas veidlapu. Šis rēķins ir jāapmaksā piecu dienu laikā no izsūtīšanas brīža.

Ja maksājums nav izdarīts savlaicīgi, reģistrs izsūta atgādinājuma vēstuli pa e-pastu tikai hostinga klientiem. Ja maksājums nav saņemts turpmākās nedēļas (7 dienu) laikā kopš e-pasta izsūtīšanas brīža, Reģistrs dzēš domēna vārdu no datu bāzes. Domēna vārds kļūst brīvi pieejams jaunai reģistrācijai pēc 30 dienām. Šī termiņa laikā domēna vārda līdzšinējam lietotājam vēl ir iespēja atjaunot lietošanas tiesības, izdarot nepieciešamos maksājumus.

Domēni tiek reģistrēti un pagarināti saskaņā ar attiecīgās zonas domēnu reģistrēšanas noteikumiem un šeit minētajiem nosacījumiem. Reģistrējot un pagarinot domēnus domēna vārda lietotājs piekrīt un uzskata par saistošiem visus šos nosacījumus.

Izmaiņas domēnu reģistrācijas datos (piemēram, pasta servera adrese vai tehniskās kontaktpersonas vārds), reģistrs veic pēc pieprasījuma, kas nosūtīts no attiecīgā domēna reģistrācijas pieteikuma veidlapā norādītās administratīvās vai tehniskās kontaktpersonas e-pasta adreses.²⁶

Latvijā domēna vārdu reģistrāciju nodrošina LU aģentūra „Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta”, kas pārstāv ICANN Latvijā. Šī aģentūra parasti tiek apzīmēta ar abreviatūru NIC, kas nāk no angļu valodā lietota nosaukuma - *Network Information Centre*. NIC nodrošina iespēju datora lietotājam internetā pēc nosaukuma atrast jebkuru vēlamu datoru, kas uztur interneta mājas lapu vai e-pasta sistēmu. Galvenie NIC uzdevumi ir:

- uzturēt drošu un stabilu domēna vārdu sistēmu un nodrošina tās pilnvērtīgu un nepārtrauktu darbību un pieejamību;
- nodrošināt augstākā līmeņa domēna „.lv” piekļuvi globālajiem domēna vārdu sistēmas serveriem;
- nodrošināt domēna vārdu reģistrāciju un uzturēšanu augstākā līmeņa domēna „.lv”;
- nodrošināt sistēmas darbībai nepieciešamos datus un to precizitāti atbilstoši standartam;

²⁶LV domēnu reģistrācijas noteikumi. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.millennium.lv/lv/lv-domenu-registracijas-noteikumi.html> (Aplūkots 2010. gadā 18. aprīlī)

- nodrošināt iespēju pieteikt domēna vārdu, kā arī veikt izmaiņas tiešsaistes sistēmā;
- nodrošināt Whois sistēmas izmantošanu;
- nodrošināt konsultācijas jautājumos par domēna vārdu reģistrāciju.²⁷

3.2. ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)

ICANN tika izveidota 1998. gadā. ICANN ir bezpeļņas sabiedrība, kas ir reģistrēta Kalifornijā un tas darbība tiek regulēta ar Kalifornijas likumu par bezpeļņas organizācijām, kuras tika izveidotas ar mērķi īstenot labdarības pasākumus un darboties sabiedrības labā. ICANN uzdevums ir pārraudzīt milzīgu un sarežģītu savstarpēji saistītu tīklu unikālo identifikatoru, kas ļauj datoriem, ar interneta palīdzību atrast vienu otru. ICANN valde ir juridiski atbildīga par organizācijas darbību.

ICANN direktoram ir 4. pamatpienākumi:

- Pienākums ievērot korporatīvas intereses – direktoram, pildot savus pienākumus, jāapzinās cik nopietnas sekas tas var radīt organizācijai, pieņemot motivētus lēmumus un veikt motivētas darbības, kas nodrošinās organizācijas pārvaldi saskaņā ar organizācijas mērķi;
- Pienākums izmantot informāciju – direktora pienākums rīkoties ar viņam zināmu informāciju, tādā veidā, lai nepieciešama informācija pēc iespējas ātrāk nonāktu attiecīgo struktūrvienību rīcībā;
- Pienākums ievērot likumu – aizsargāt organizācijas un tas darbības intereses, organizācijas īpašumu, aktīvus, darbiniekus un juridiskas tiesības;
- Pienākums nodrošināt racionālas investīcijas - direktoram, pārvaldot investīcijas, jāizvairās no spekulācijas, kā arī jāievēro iekšējā reglamentā noteiktus standartus.

ICANN iekšējais reglaments ir iekšējie noteikumi ar kuriem jābūt saskaņotai korporācijas darbībai. Saskaņā ar ICANN reglamentu visu korporācijas darbību, kā arī darbību, kas saistīta ar nekustamo īpašumu, jāīsteno valdei vai saskaņā ar valdes rīkojumiem. Reglamenta grozījumi ir pieļaujami tikai gadījumā, ja par to nobalsoja divas trešdaļas no visiem padomes locekļiem.

²⁷ Mūsu darbība. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.nic.lv/resource/show/26> (Aplūkots 2010. gadā 28. aprīlī)

ICANN valdes sastāvs:

- Seši valdes locekļi, kuri tiek ievēlēti no organizācijām, kas atbalsta ICANN, pārstāvjiem (2 pārstāvji no katras organizācijas): ASO (The Address Supporting Organization) – organizācija, kas atbalsta interneta adreses, ccNSO (Country Code Name Supporting organization) – organizācija, kas sniedz atbalstu domēna vārdiem, GNSO (Generic Name Supporting Organization) – organizācija, kas sniedz atbalstu kopējiem domēna vārdiem;
- ICANN prezidents ir balss spējīgs valdes loceklis;
- 8 locekļi, kurus ieceļ komiteja;

Papildus, tiem ir arī 6 balsot nespējīgi valdes locekļi.²⁸

Iekšējā ICANN atbildība tiek īstenota pateicoties:

- Reglamentam;
- ICANN valdei, kas ir izveidota no visiem ICANN pārstāvjiem pasaulē;
- Neatkarīgai komitejai, kuru ievēl valdes locekļi;
- Augstākā līmeņa darbiniekiem, kas katru gadu tiek ievēlēti valdē;
- Trīs strīdu izšķišanas procedūrai: (Board reconsideration committee, Independent Review Panel, Ombudsman).

Saistībā ar domēnu nosaukumu aizsardzību ICANN ir svarīga ar to, ka tās ietvaros darbojas UDRP (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy), kuras mērķis ir noregulēt strīdus, kas ir saistīti ar domēnu nosaukumiem pirmstiesas ceļā.

3.3. WIPO (World Intellectual Property Organization)

WIPO (*World Intellectual Property Organization*) – pasaules intelektuāla īpašuma organizācija, ANO specializēta aģentūra. Šīs organizācijas mērķis ir nodrošināt līdzsvarotu un pieejamu intelektuāla īpašuma sistēmu, kas atbalsta jaunradi, jauninājumus, vienlaikus aizsargājot sabiedrības intereses.

²⁸ ICANN accountability&transparency framework and principles. January 2008 – Pieejams: <http://www.icann.org/en/transparency/acct-trans-frameworks-principles-10jan08.pdf> (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī)

WIPO tika izveidota pamatojoties uz 1969. gada WIPO konvenciju, kas pilnvaro organizāciju dalībvalstu vārdā aizsargāt intelektuālo īpašumu visā pasaulē, sadarbojoties ar citām starptautiskajām organizācijām. WIPO konvencija arī regulē WIPO pilnvaras, funkcijas, finanses un procedūras.

Pašlaik WIPO piedalās 184 dalībvalstīs, proti, vairāk nekā 90 procenti no pasaules valstīm. WIPO dalībvalstīs nosaka organizācijas stratēģisko virzību un darbību. Regulāri tiek sasauktas asamblejas, komitejas un darba grupas (WIPO lēmēj iestādēs).

WIPO sekretariāts vai starptautiskais birojs, atrodas Ženēvā. WIPO personāls, kuru veido dažādu nozaru speciālisti no vairākām valstīm: ekonomisti, administratori, interneta tehnoloģiju un tiesību speciālisti, kā arī daudzi citi.

Attiecīgas sekretariāta nodaļas ir atbildīgas par dalībvalstu sanāksmju koordinēšanu, pieņemto lēmumu īstenošanu, starptautiskas IP sistēmas administrēšanu un par programām, kas tiek izveidotas WIPO mērķu sasniegšanai, izveidošanai un attīstībai.²⁹

WIPO šķīrējtiesa un samierināšanas centrs tika izveidots 1994. gadā, lai piedāvātu alternatīvas strīdu izšķiršanas (ADR) iespējas, lai atrisinātu starptautiskus tirdzniecības strīdus starp privātām pusēm. Strīda izšķiršana šķīrējtiesā, starpniecība un ekspertu noteiktas procedūras, ko piedāvā WIPO samierināšanas centrs, ir plaši atzītas un tiek piemērotas strīdos, kas ir saistīti ar intelektuālo īpašumu.³⁰

WIPO bieži izskata strīdus, kur iesaistītas puses ir pakļautas dažādu valstu jurisdikcijai, tostarp Austrija, Ķīna, Francija, Vācija, Ungārija, Indija, Īrija, Izraēla, Itālija, Japāna, Nīderlande, Panama, Spānija, Šveice, Apvienotā Karaliste un Amerikas Savienotas Valstis.

Strīdu priekšmeti varbūt saistīti ar dažādām jomām, piemēram: finanšu nolīgumi un tirdzniecības līgumi attiecībā uz mākslas darbiem, konsultāciju un inženiertehniskie strīdi, autortiesību jautājumi, izplatīšanas nolīgumi attiecībā uz farmaceitiskajiem produktiem, darba strīdi intelektuālā īpašuma kontekstā, informācijas tehnoloģijas nolīgumi, kas skar programmatūras licences, kopuzņēmumu līgumi, patentu pārkāpumi, patentu licences, pētniecības un attīstības

²⁹ How WIPO Works. [tiešsaite] Pieejams:http://www.wipo.int/about-wipo/en/how_wipo_works.html (Aplūkots 2010. gādā 22. aprīlī)

³⁰ WIPO Arbitration and Mediation Center. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.wipo.int/amc/en/center/background.html> (Aplūkots 2010. gādā 22. aprīlī)

nolīgumi, tehnoloģijas nodošanas nolīgumi, nolīgumi, kas saistīti ar telekomunikāciju, strīdīgi preču zīmju jautājumi (tostarp preču zīmju līdzāspastāvēšanas nolīgumi) un TV izplatīšanas tiesības.

Strīdus, kas ir saistīti ar domēna vārdiem, WIPO izskata saskaņā ar vienoto domēnu strīdu risināšanas politiku UDRP (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy). Pašreiz strīdu skaits, kuru WIPO izskatīja saskaņā ar UDRP pārsniedz 16000, kuros tika iesaistītas personas no 153 valstīm un 30000 domēna nosaukumi. WIPO izskatīto strīdu statistika ir pilnībā publiski pieejama.

3.4. DNS sistēma

Domēnu vārdu sistēma, jeb DNS, ir sistēma, kuras mērķis ir mērķi pārveidot internetu tādā veidā, lai tas būtu pieejams cilvēkiem. Pamatfunkcija ir nodrošināt datoriem, kas ir pieslēgti internetam, iespēju atrast viens otru pēc skaitliskām rindām, kur katrs numurs (tā saucamā IP adrese) korelē atšķirīgu ierīci. Tomēr cilvēka smadzenēm ir grūti iegaumēt garu ciparu rindu, tādēļ DNS izmanto burtus, nevis ciparus, un tad sasaista precīzu burtu rindu ar precīzu ciparu rindu.

Gala rezultāts ir tas, ka ICANN mājas lapa atrodas pēc adreses „icann.org”, nevis „192.0.34.163” – pēc kuras to atpazīs datori tīklā. Tomēr šīs sistēmas priekšrocība – izņemot to, ka tīkls kļūst ērtāks izmantošanai cilvēkam – ir tas, ka noteiktam domēna vārdam nav jābūt piesaistītam noteiktam datoram, jo saikne starp noteiktu domēnu un noteiktu IP adresi var tikt izmainīta ātri un viegli. Par šīm izmaiņām viss internets uzzinās 48 stundu laikā pateicoties DNS infrastruktūrai, kas nepārtraukti atjaunojas. Rezultātā tiek iegūta ārkārtīgi elastīga sistēma.

Pats domēna vārds ietver sevī divus elementus: pirms un pēc „punkta”/ daļa, kas atrodas pa labi no punkta, piemēram, “com”, “net”, “org” utt., ir pazīstama kā “augšējā līmeņa domēns” jeb TLD. Viena kompānija katrā gadījumā (kas saucas par reģistru) ir atbildīga par visiem domēniem, kas beidzas ar šo noteikto TLD, un tai ir piekļuve pilnam domēnu sarakstam zem šā vārda, kā arī tām IP adresēm, kas ir piesaistītas šiem vārdiem. Daļa pirms punkta ir domēna vārds, kuru reģistrē un pēc tam izmanto tiešsaistes sistēmu nodrošināšanai, tādu kā mājas lapas, e-pasts utt. Šos domēnus pārdod liels „reģistratoru” skaits, kas ir tiesīgi iekasēt par to jebkuru maksu, neskatoties uz to, ka jebkurā gadījumā paši maksā noteiktu summu par katru domēnu noteiktam reģistram, zem kura vārda domēns ir reģistrēts.

ICANN noformē kontraktus ar katru reģistru. Kā arī tas veic reģistratoru akreditācijas sistēmu. Šie kontrakti nodrošina atbilstošu un stabilu vidi domēnu vārdu sistēmai un attiecīgi arī internetam. Kopumā, DNS nodrošina adresācijas sistēmu internetam, lai cilvēki varētu atrast noteiktas mājas lapas. Tā arī funkcionē kā pamats e-pastam un daudzām citām tiešsaistes lietošanām.

ICANN ir līdzīga loma ar IP adresēm, kuras izmanto datori, kā ar domēna vārdiem, kurus izmanto cilvēki. Tāpat kā nevar būt divi domēni ar vienādiem vārdiem, tā arī nevar būt divas vienādas IP adreses.

Turklāt, ICANN nepārvalda sistēmu, bet tas palīdz koordinēt to, kā IP adreses tiek nodrošinātas pret atkārtošanos vai konfliktiem. ICANN arī ir centrālā IP adresu glabātuve, no kuras rindas tiek piegādātas uz reģionāliem reģistriem, kas savukārt viens aiz otra sadala tos starp tīkla pakalpojumu sniedzējiem.

Saknes serveri ir atkal cits gadījums. Ir 13 saknes serveri – vai, precīzāk ir 13 IP adreses internetā, kur saknes serveri var tik atrasti (serveri, kuriem ir viena no 13 adresēm, var būt vairākās dažādās atrašanās vietās). Visi šie serveri glabā vienu un tā paša faila kopiju, kas darbojas kā galvenais indekss interneta adresu grāmatai. Tas pievieno adresi sarakstam katram augšējā līmeņa domēnam (.com, .de, utt.), kur atrodas šā reģistra adresu grāmata.

Reālītātē saknes serveri tiek ievēroti samērā reti (ņemot vērā interneta apjomu), jo vienu reizi uzzinot noteiktā augšējā līmeņa domēna adresi, datori tīklā saglabā to, pārbaudot tikai reti, lai pārlicinātos par to, ka tā nav mainījies. Tomēr saknes serveri paliek ārkārtīgi svarīgi interneta pareizai funkcionēšanai.

Saknes serveru operatori lielākoties paliek autonomi, bet tajā pašā laikā strādā viens ar otru un ar ICANN, lai pārlicinātos par to, ka sistēma atbilst pēdējām attīstībām un izmaiņām internetā.

3.5. WHOIS

WHOIS – interneta resurss, kas nodrošina publisku pieeju datiem par reģistrēta domēna vārda lietotāju. Datu apjoms ir atkarīgs no tā, kādi un kādā apmērā dati bija savākti reģistrācijas brīdī, un no līguma nosacījumiem. Sākotnējs WHOIS izveides mērķis bija palīdzēt sistēmas administratoriem iegūt informāciju par citiem IP adresu vai domēnu vārdu sistēmas administratoriem. Ir divu veidu datu bāzes, kuriem ir WHOIS interfeiss:

1. Centralizētais – WHOIS serveris satur pilnīgu informāciju un atbild uz pieprasījumiem, kas skar visus reģistratorus. Līdzīgi darbojas interneta resurss www.whois.org;
2. Decentralizētais – WHOIS serveris nesatur pilnīgu informāciju, bet tikai pāradresē pieprasījumu uz attiecīga reģistratora WHOIS serveri. Līdzīgi strādā interneta resurss www.whois.net.

Galvenais WHOIS uzdevums ir noteikts arī Eiropas Kopienas regulā Nr. 733/2002, kas ir saistoša arī Latvijai, kā Eiropas savienības dalībvalstij. No regulas izriet, ka WHOIS meklētāji ir ar augstāka līmeņa domēnu nosaukumiem saistītas informācijas sniedzēji; WHOIS veida datu bāzēm jāatbilst Eiropas Kopienas tiesību aktiem par datu un privātās dzīves aizsardzību, jo piekļuve šīm datu bāzēm sniedz informāciju par domēna nosaukuma īpašnieku³¹, proti, šai informācijai jāatbilst informācijas savākšanas mērķim un noteikti jābūt datu īpašnieka piekrišanai, kas parasti ir atrunāts domēna nosaukuma reģistrācijas līgumā.³²

³¹ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 733/2002 par *.eu* pirmā līmeņa domēna ieviešanu. 22.04.2002 – Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002R0733:20081211:LV:PDF> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā)

³² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK. 12.07.2002 - Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0058:LV:NOT> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā)

4. CYBERSQUATTING

Kibernoziegums (cibercrime) - noziegums informācijas pārraides procesā. Tādi ir, piemēram, dažādi viltojumi, ko izdara, strādājot tiešsaistes režīmā.³³

Cybersquatting – domēna vārda iegādāšanas ar mērķi to pārdod. Ir vairāki *cybersquatting* veidi, piemēram: *Typo Cybersquatting*, *Brand Cybersquatting*, aizsardzības *Cybersquatting*, vārdiskais *Cybersquatting* un ģeogrāfiskais *Cybersquatting*, kas atšķiras ar domēna vārda veidu pret kuru tika vērsts *Cybersquatting*.

Cybersquatter jāseko jaunākai informācijai dažādās dzīves jomās, jāparedz kādam domēna nosaukumam nākotnē būs pieprasījums. Piemēram, jā ir zināms, ka kompānija „Example” un kompānija „Chance” plāno apvienoties, *Cybersquatter* jāizvērtē potenciālas jaunas kompānijas nosaukumu (dotajā gadījumā tas iespējams būs „ExampleChance”) un jāpiereģistrē domēna nosaukums agrāk nekā to izdarīs ieinteresētas personas. *Cybersquatting* mērķis parasti ir peļņas gūšana. Par peļņas gūšanas avotu varbūt reklāmas izvietošana uz mājas lapas ar plaši pazīstamo domēna nosaukumu, vai pārdodot tiesības uz domēna vārda lietošanu par naudas sumu, kas vairakkārt ir lielāka par reģistrācijas maksu. Ir arī gadījumi, kad domēna vārds tiek iegūts mērķi šantažēt domēna nosaukumā ieinteresēto personu. Par šantažēšanas priekšmetu, piemēram, varbūt draudi izvietot par publiski plaši pazīstamo cilvēku kritizējošo un viņu reputāciju kompromitējošo informāciju, uz mājas lapas ar atbilstošu domēna vārdu.

4.1. Typo Cybersquatting

Typo Cybersquatting – domēna vārda, kas ir līdzīgs populāram domēna vārdam, reģistrācija. Šī nozieguma mērķa auditorija ir lietotāji, kuri ievadot mājas lapas adresi pieļauj iespaidkļūdas. Piemēram, lietotājs vēlējas ievadīt mājas adresi www.site.lv, bet pieļāva kļūdu un ievadīja www.sate.lv, līdz ar to lietotājs kļūdaini atvēra kiber noziedznieka pierēģistrēto domēna vārdu. *Typo Cybersquatting* varbūt dažādi mērķi, viens no tiem varbūt peļņas gūšana no reklāmas izvietošanas uz kļūdaini atvērtam mājas lapām. Bet gadījumā, jā lietotājs vēlējas ielogoties oriģinālajā

³³Lielā termiņu vārdnīca. Sast: Latvijas ZA Terminoloģijas komisija. [tiešsaiste] 05.02.1999 – Pieejams: <http://termini.lv/index.php?term=%D0%BA%D0%B8%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5&lang=RU&exact=on> (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī)

(nepieciešamā) mājas lapā, bet izdarīja to kļūdainā mājas lapā, tālāk šie dati var būt prettiesiski izmantoti.³⁴

1999. gadā Maskavas mērs Jurijs Lužkovs izveidoja savu mājas lapu ar domēna nosaukumu: „luzhkov.ru”. Uzreiz tika izveidota mājas lapa ar dvīņu domēna vārdu „lujkov.ru”, kas vizuāli gandrīz identisks īstai Maskavas mēra mājas lapai. Bet jā ieskatīties saturā, uzreiz var konstatēt, ka dvīņu mājas lapā ir izvietota informācija, kas kritizē mēra darbību, kā arī mēra biogrāfija, kas neatbilst patiesībai. Tā *Typo Cybersquatting* nodarīja nopietnu kaitējumu Maskavas mēra reputācijai.³⁵

4.2. Brand Cybersquatting

Brand Cybersquatting – tāda domēna vārda reģistrācija, kas ir līdzīgs vai identisks populārai preču zīmei. Piemēram, brand cybersquatting skara tādu kompāniju darbību kā „The Coca-Cola Company”, kas apstrīdēja SIA „Insite” lietošanas tiesības uz domēna vārdiem „coca-cola.ru”³⁶ un „sprite.ru”, un „DaimlerChrysler”, kas apstrīdēja lietošanas tiesības uz domēna vārdu „mercedes.ru”.³⁷ Tādas situācijas izveidojas ļoti bieži, parasti strīds tiek atrisināts par labu preču zīmes īpašniekam. Bet sakarā ar to, ka tiesvedības process ir laikietilpīgs un tam ir nepieciešamas noteiktas izmaksas, bieži vien preču zīmes īpašnieki izvairās no prasības celšanas, jo vienkāršāk un ātrāk ir sarunāt par domēna vārda lietošanas tiesību pārpirkšanu. Jā *Brand Cybersquatting* skar mazāk pazīstamu kompāniju, kas nav tik populāra, ka, piemēram, „The Coca-Cola Company”, un uz kuras domēna vārdu visticamāk neatradīsies citu pircēju, ir vērts uzgaidīt, kamēr domēna vārda īpašnieks samazinās cenu par domēna nosaukumu.

4.3. Aizsardzības Cybersquatting

Aizsardzības *Cybersquatting* – pastāv, kad domēna vārda lietotājs pierēģistrē visus līdzīgus pēc izskata, vārdiska sastāva domēna vārdus, lai aizsargātu sev svarīgu domēna vārdu. Piemēram,

³⁴ Киберсквоттинг и киберсквоттеры. [tiešsaite] Pieejams: http://www.internet-technologies.ru/articles/article_833.html (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī)

³⁵ В Интернетe появился антилужковский "двойник" сайта Лужкова. [tiešsaite] 21.09.1999 – Pieejams: <http://lenta.ru/russia/1999/09/21/luzhkov/copycat.htm> (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī)

³⁶ Cybersquatting. [tiešsaite] Pieejams: http://cybersquatting.ru/index.php/domains/page/coca_cola_sprite/ (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī)

³⁷ Cybersquatting. [tiešsaite] Pieejams: <http://cybersquatting.ru/index.php/domains/page/mercedes/> (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī)

domēna vārda „firma.lv” lietotājs, aizsargājot savu domēna vārdu, pierēģistrēs domēna nosaukumus „firma.org”, „anti-firma.lv” un līdzīgus.³⁸

³⁸ Cybersquatting.[tiešsaite] Pieejams: <http://www.registerdomain.ru/glossary/cybersquatting.html> (Aplūkots 2010. gadā 20. aprīlī)

4.4. Ģeogrāfiskais Cybersquatting

Ģeogrāfiskais *Cybersquatting* – pastāv, kad privātpersonas pierēģistrē domēna vārdus, kas atbilst ģeogrāfisko objektu, administratīvo vienību, pilsētu nosaukumam. Uzreiz ir saprotams, kā iegūt lietošanas tiesības uz līdzīga veida domēna nosaukumiem ir ļoti izdevīgi, jo to popularizēšanai ir nepieciešamas minimālas izmaksas un termiņi. Krievijas Federācijā tika apspriesta ideja noteikt lietošanas tiesības uz ģeogrāfiskiem domēna nosaukumiem attiecīgo objektu valsts pārstāvniecības institūcijām, piemēram, tiesības uz domēna nosaukumu „novgorod.ru” piederētu vienīgi Novgorodas apgabala administrācijai vai pārvaldībai, bet, diemžēl, vietēja pārvalde joprojām nenovērtēja peļņas gūšanas iespējas no ģeogrāfiska domēna vārda, sakarā ar to šī ideja neieguva atbalstu.³⁹

4.5. Vārdiskais Cybersquatting

Vārdiskais *Cybersquatting* – vārdiskais domēna vārda reģistrācija, (piemēram, „aleksandra.lv”, „pugacheva.ru”, „dombrovskis.lv”) ar ļaunprātīgo nolūku gūt komerciālus vai cita veida labumus, pateicoties domēna nosaukuma atbilstībai plaši pazīstama cilvēka vārdam, vai kaitēt vārda īpašnieka reputācijai. Vismazākais, ko var iegūt no līdzīga domēna nosaukuma reģistrācijas ir tūkstošis apmeklētājus diennaktī.

Viens no populārākiem vārdiska cybersquatting piemēriem ir 2003. gada notikums. Interneta birojs „Well” oficiāli noteicot par mērķi projekta izveidi „Lielie laikabiedri”, pierēģistrēja vairākus tūkstošus domēna nosaukumus, kas bija līdzīgas slaveno personu vārdiem. Līdz šim brīdim projekts „Lielie laikabiedri” tā arī netika realizēts, bet presē parādījās neoficiāla informācija, kā daudzi domēna vārdi tika pārdoti attiecīgo vārdu īpašniekiem.⁴⁰

Apstrīdēt lietošanas tiesības uz vārdisko domēna vārdu, ja nav pierēģistrēta līdzīga preču zīme, ir diezgan grūti, jo, kaut arī gadījumā, ja tiek pierēģistrēt domēna vārds „shlesers.lv” parasti ir skaidrs, ka mērķis ir piepelnīt izmantojot Rīgas vice mēra uzvārdu, tomēr vice mērs nav unikāla persona, kurai piemīt šis uzvārds, līdz ar to ir grūti pierādīt reģistrācijas ļaunprātīgo nolūku. Izvērtējot domēna vārdu aizsardzības perspektīvas nacionālajā likumdošanā, dotajā gadījumā ir iespējam aizsargāt domēna nosaukumu līdzīgi preču zīmēm. Saskaņā ar LR likumu „Par preču

³⁹Правовые аспекты географического киберсквоттинга. [tiešsaite] Pieejams: http://cybersquatting.ru/index.php/domains/page/geo_domain_law/ (Aplūkots 2010. gadā 20. aprīlī)

⁴⁰Именной киберсквоттинг в действии. [tiešsaite] Pieejams: http://cybersquatting.ru/index.php/domains/page/zahvat_imen/ (Aplūkots 2010. gadā 20. aprīlī)

zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” 5. panta 2. daļu: *preču zīmes īpašnieks nav tiesīgs aizliegt citai personai komercdarbībā lietot šādas ziņas vai apzīmējumus, ja to lietošana atbilst godprātīgai ražošanas un komercdarbības praksei, šīs personas pašas vārdu, uzvārdu un adresi.*⁴¹ Saskaņā ar „Domēna vārdu lietošanas noteikumi augstākā līmeņa domēnā .lv”, kurus ir nepieciešams parakstīt domēna vārda reģistrācijai, vārdisko domēna vārdu drīkst reģistrēt tikai persona ar attiecīgo vārdu

⁴¹ Likums par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 01.03.2007. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=18863> (Aplūkots 2010. gadā 20. aprīlī)

5. DOMĒNU AIZSARDZĪBAS METODES

5.1. Latvijas Republika

Domēna vārda reģistrācija ir pakalpojums, kurš tiek īstenots pamatojoties uz līgumu, kas noslēgts starp domēna nosaukuma reģistratoru un personu, kas vēlas iegūt lietošanas tiesības uz domēna vārdu. Latvijā reģistrators jeb reģistra turētājs ir Latvijas Universitātes aģentūra "Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts". Attiecības starp reģistratoru un domēna vārda lietotāju regulē "Domēna vārdu lietošanas noteikumi augstākā līmeņa domēnā .lv". Šie noteikumi nosaka domēna vārdu reģistrācijas un lietošanas kārtību augstākā līmeņa domēnā .lv un vispārējos otrā līmeņa domēnos. Noteikumi neattiecas uz domēna vārdu reģistrācijas un lietošanas kārtību vispārējos otrā līmeņa domēnos ".mil.lv" un ".gov.lv", kuros kārtību nosaka par šo domēnu administrēšanu atbildīgās institūcijas.

Saskaņā ar noteikumiem reģistratoram ir tiesības atcelt domēna vārda reģistrāciju, ja:

- ir saņemts domēna vārda lietotāja iesniegums par domēna vārda reģistrācijas atcelšanu;
- reģistra turētājam iesniegtie dati ir nepareizi vai nepatiesi;
- domēna vārda lietotājs ir pārkāpis noteikumus.

Domēna vārda lietotājs ir atbildīgs par visiem strīdiem, kas var rasties sakarā ar domēna vārda lietošanu. Visi strīdi par jau reģistrētajiem domēnu vārdiem tiek risināti vispārējās jurisdikcijas tiesās vai šķīrējtiesā Latvijas Republikā normatīvos aktos noteiktā kārtībā.

Reģistra turētājs patur tiesības apturēt domēna vārda lietošanas tiesības sekojošajos gadījumos:

- ja saņemts atbilstošs pieprasījums no domēna vārda lietotāja;
- ja saņemts pieprasījums no kompetentas iestādes normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā;
- ja saņemta informācija par strīda par domēna vārda lietošanas tiesībām izskatīšanu tiesā.

Domēna lietošanas tiesību apturēšana ir spēkā līdz brīdim, kad tiks saņemta rakstiska vienošanās starp strīdā iesaistītajām pusēm, tiesas vai šķīrējtiesas spriedums vai kompetentās iestādes lēmums.

“Domēna vārdu lietošanas noteikumi augstākā līmeņa domēnā .lv” regulē vārdiska *Cybersquatting* gadījumus, saskaņā ar noteikumu 6. panta 2. daļas 3. punktu: “personas vārdu un uzvārdu kā domēna vārdu (vārdsuzvārds.lv, vārds-uzvārds.lv, uzvārdsvārds.lv vai uzvārds-vārds.lv) var reģistrēt tikai persona ar šādu vārdu un uzvārdu. Starp personām ar vienādiem vārdiem un uzvārdiem priekšroka dodama tai, kura pirmā ir iesniegusi domēna vārda reģistrācijas pieteikumu.”⁴²

Strīdi, kas izriet no domēnu vārdu reģistrācijas tiek regulēti pēc ICANN UDRP (unificēti domēnu vārdu strīdu risināšanas noteikumi), kas tiek piemēroti augšējā līmeņa domēniem “.com”, “.net”, “.org”. Pastāv zināmas atšķirības strīdu risināšanā, kas saistīti ar domēnu “.lv” un tie ir noteikti “Domēna vārdu strīdu risināšanas noteikumi “.lv” augšējā līmeņa domēnu (ALD) reģistrā”.

“Domēna vārdu strīdu risināšanas noteikumi “.lv” augšējā līmeņa domēnu (ALD) reģistrā” tieši aizsarga preču zīmes īpašniekus. Saskaņā ar noteikumu 3. nosacījumu: „Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrēto organizāciju un uzņēmumu pilnos nosaukumus un to saīsinājumus (rakstītus ar latviešu burtiem un/vai aizstājot latviešu burtus ar attiecīgajiem latīņu alfabēta burtiem bez diakritiskajām zīmēm), kā arī Latvijas Republikas Patentu valdē reģistrētās preču zīmes kā domēnu vārdus var pierēģistrēt tikai to juridiskie īpašnieki (šis noteikums neattiecas uz preču zīmju pieteikumiem, kas iesniegti LR Patentu valdē, bet nav vēl reģistrēti).” No noteikumiem izriet, ka preču zīmes īpašnieki ir pietiekoši pilni aizsargāti pret *Brand Cybersquatting*, nevienam citam nav tiesību pierēģistrēt domēna vārdu identisku preču zīmei, bet saistība ar *Typo Cybersquatting* var rasties problēmas. Gadījumā, ja starp diviem pretendentiem ar vienādam tiesībām rodas konflikts, priekšroka tiek dodama tam, kas pirmais iesniedz pieteikumu par domēna vārda reģistrāciju, proti, darbojas princips „first come – first serve”. Personai, kurai ir pirmās rokas tiesības uz domēna nosaukumu ir tiesīga nodod attiecīgo iespēju citai personai, rakstveida iesniedzot atteikumu no savam pirmās rokas tiesībām reģistram.

⁴² Domēna vārdu lietošanas noteikumi augstākā līmeņa domēnā .lv. [tiešsaite] Rīga: 01.07.2010 – Pieejams: <http://www.nic.lv/resource/show/15> (Aplūkots 2010. gadā 1. maijā)

“Domēna vārdu strīdu risināšanas noteikumi ".lv" augšējā līmeņa domēnu (ALD) reģistrā”, lai mazinātu *Cybersquatting* gadījumus un citus strīdus saistībā ar domēna nosaukuma reģistrāciju, reģistram ir tiesības atteikt domēna vārda reģistrāciju vai pieprasīt papildu pierādījumus pretendenta tiesībām uz domēna vārdu sekojošos gadījumos:

- Ja domēna vārds ir tirdzniecības zīme, pakalpojuma zīme vai plaši pazīstamas organizācijas nosaukums vai plaši lietots tās saīsinājums;
- Ja domēna vārds ir ģeogrāfiskas vietas nosaukums vai objekts. Izņēmums ģeogrāfisku vietu reģistrēšanas aizliegumam ir Latvijas vietējās pašvaldības, kuras ir tiesīgas reģistrēt savus vārdus kā domēnu vārdus (piemēram, Dobeles pilsētas dome var reģistrēt domēnu "dobelev.lv");
- Ja domēna vārds ir personas vārds;
- Ja domēna vārds ir labi zināms vai plaši lietots vārds, uz kuru var pretendēt citas ieinteresētās personas;
- Ja domēna vārds ir aizskarošs vai rupjš vārds vai izteiciens.

Saskāra ar to, ka patreiz Latvijā nav izveidots administratīvais strīdu risināšanas pakalpojums (ICANN Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy saukts par Administratīvo paneli), saskaņā ar “Domēna vārdu strīdu risināšanas noteikumi ".lv" augšējā līmeņa domēnu (ALD) reģistrā”, visi strīdi par jau reģistrētajiem domēnu vārdiem tiek risināti vispārējās jurisdikcijas tiesās vai arbitrāžas tiesā Latvijas Republikā.⁴³

Latvijas nacionālajā likumdošanā pirmais domēna nosaukuma pieminējums notika 2004. gadā, kad tika grozīts likums „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm”. Pat reiz tas arī ir vienīgais Latvijā izdots normatīvais akts, ar kuru tieši un nepārprotami tiek regulētas tiesības uz domēna nosaukuma lietošanu. Saskaņā ar likuma „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” 9. panta 3. daļas 4. punktu preču zīmes reģistrācija varbūt atzīta par spēkā neesošu gadījumā ja „domēna vārds pirms reģistrētās preču zīmes pieteikuma datuma (vai attiecīgi prioritātes datuma) godprātīgi lietots Latvijā komercdarbībā saistībā ar identiskām vai līdzīgām precēm vai pakalpojumiem tik ilgi un tādā apmērā, ka reģistrētās preču zīmes lietošana var maldināt patērētājus par attiecīgo preču vai pakalpojumu izcelsmi.”

⁴³ Domēna vārdu strīdu risināšanas noteikumi ".lv" augšējā līmeņa domēnu (ALD) reģistrā. [tiešsaite] 01.07.2009 - Pieejams: <http://www.nic.lv/resource/show/23> (Aplūkots 2010. gadā 3. maijā)

Pareizi interpretējot likuma „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” normas iespējams aizsargāt preču zīmes īpašniekus pret *Cybersquatting*. Saskaņā ar minēta likuma 4. panta 6. daļas 2. punktu, preču zīmes īpašnieks, proti, persona uz kuras vārda preču zīme reģistrēta, ir tiesīgs citam personām aizliegt izmantot „jebkuru apzīmējumu, ja sakarā ar tā identiskumu vai līdzību preču zīmei un to preču vai pakalpojumu identiskumu vai līdzību, kuriem reģistrēta preču zīme un saistībā ar kuriem minēto apzīmējumu lieto, pastāv iespēja, ka attiecīgie patērētāji šo apzīmējumu sajauc ar preču zīmi vai uztver šo apzīmējumu kā tādu, kas saistīts ar preču zīmi.” Normā minētais jēdziens „jebkurš apzīmējums” varbūt traktēts diezgan plaši, par „jebkuru apzīmējumu” var uzskatīt arī domēna nosaukumu. Preču zīmes īpašnieks ir tiesīgs aizliegt izmantot „jebkuru apzīmējumu” arī gadījumā, ja tiek pierādīts, ka šī apzīmējuma lietošana rada priekšstatu par saistību ar šo preču zīmi vai dod iespēju negodīgi izmantot preču zīmes atšķiršanas spēju vai reputāciju vai nodarīt tām kaitējumu. Konkrētāk, preču zīmes īpašniekam ir tiesības aizliegt izmantot apzīmējumu:

- uz precēm vai to iepakojuma;
- preču piedāvāšanai, laišanai tirgū vai uzglabāšanai šādiem nolūkiem saistībā ar šo apzīmējumu;
- pakalpojumu sniegšanu vai piedāvāšanu saistībā ar šo apzīmējumu;
- preču importu vai eksportu saistībā ar šo apzīmējumu;
- minēto apzīmējumu izmantošanu lietišķajos dokumentos un reklāmā.

Saskaņā ar likuma „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” 27. un 28. pantu preču zīmes izmantošana augstākminētos veidos tiek kvalificējama par preču zīmes nelikumīgu izmantošanu, un par to var iestāties civiltiesiska atbildība.

Latvijā pastāv arī juridiska praksē, kad lietošanas tiesības uz domēna vārdu tiek aizsargātas pamatojoties uz konkurences likuma normām. Piemēram, 2003. gadā SIA „Aquatex Baltija” iesniedza konkurences padomei iesniegumu par SIA „Jūras Vējš” negodīgo konkurenci. Iesnieguma bija norādīts, ka SIA „Jūras Vējš” pierēģistrēja domēna vārdu "aquatex.lv", nekad nav izmantojusi šo domēna vārdu savām vajadzībām, jo mājas lapā ar šādu adresi vai nu bija pāradresācija uz SIA "Jūras Vējš", vai nebija nekā. SIA „Aquatex Baltija” lūdz uzlikt par pienākumu SIA "Jūras Vējš" izbeigt pārkāpumu no SIA "Jūras Vējš" puses, ka arī uzlikt sodu SIA "Jūras Vējš" par Konkurences likuma pārkāpumu, pamatojoties uz LR Konkurences likuma 18. panta 2. daļu, kas norada uz negodīgas konkurences aizliegumu, un noteic, ka par negodīgu konkurenci tiek uzskatīta „cita tirgus

dalībnieka ražotās vai realizētās preces nosaukuma, ārējā izskata, marķējuma vai iepakojuma atdarināšana, preču zīmes izmantošana, ja tas var maldināt attiecībā uz preces izcelsmi”.⁴⁴

Likumā normas „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” un Konkurences likuma normas, attiecība uz tiesībām uz domēna nosaukumu ir nepilnīgas, jo tajos nav atrodama iespēja anulēt domēna vārda reģistrāciju, vai nodot citai personai. No juridiskas prakses saistība ar domēna nosaukumiem var secināt, ka Latvijas likumdošanā trūkst vienotas izpratnes par to, kas ir domēna vārds. Iestājoties noteiktiem apstākļiem domēna vārds tiek uzskatīts par rūpnieciska īpašuma objektu. Rūpnieciskai īpašums ir vispārpieņemts termins, ar kuru kopš 19. gadsimta beigām apzīmē lielāko no intelektuālā īpašuma tiesību grupām, kurā ietilpst tiesības uz rūpnieciskā īpašuma objektiem (izgudrojumiem, lietderīgajiem modeļiem, dizainparaugiem, preču zīmēm, pakalpojumu zīmēm, firmu nosaukumiem, norādījumiem uz izcelsmi (jeb ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm) un citiem līdzīgiem objektiem, ieskaitot tiesības uz aizsardzību pret negodīgu konkurenci).⁴⁵ Latvijā tiek plānots izveidot vienotu Rūpnieciska īpašuma likumu, kurā tiktu apvienotas visas normas, kas regulē tiesības uz rūpnieciska īpašuma objektiem. Līdzīga veida normatīvajā akta būtu prātīgi ietvert arī normas, kas izsmeļoši reglamentētu tiesības uz domēnu nosaukumiem.⁴⁶

5.2. Krievijas Federācija

Krievijā, strīdu, kas ir saistīti ar domēnu nosaukumiem, bieži risināt ar UDRP vienotu noteikumu palīdzību, bet ir arī Krievijas nacionāla tiesiska šī jautājuma regulēšana. Krievijas civillikuma 1483., 1484. un 1519. panti noteiktā mērā aizsarga domēnu nosaukumus.

Saskaņā ar augstākminēta likuma atbilstošiem pantiem ekskluzīvas tiesības uz preču zīmi var izpausties kā attiecīga domēna nosaukuma izmantošana, bet ir aizliegts pierēģistrēt preču zīmes, kas identiski domēna nosaukumam, tiesības uz kuru izveidojas agrāk reģistrējamas preču zīmes prioritātes datuma.

⁴⁴ Konkurences padomes 2003. gada 19. decembra lēmums lietā Nr.237/03/07/17 par lietas izpētes izbeigšanu. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/2003/N65_1912.DOC (Aplūkots: 2010. gadā 4. maijā)

⁴⁵ Valsts ieņēmumu dienests. Intelektuālā īpašuma aizsardzība. [tiešsaite] 28.04.2010 - Pieejams: <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=9&id=996&hl=1> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā)

⁴⁶ Kalnāja – Zelča I. Bitāns A. Domēna vārds pret preču zīmi. Dienas bizness/Saldo. Nr.19 (46), 2006. gads, novembris. Pieejams: <http://www.evershedsbitans.com/lat/publikacijas/publikacijas/2006/domena-vards-pret-precu-zimi> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā)

No minēta var secināt, ka Krievija, līdzīgi kā arī Latvijas, domēnu aizsardzības tiesiskais mehānisms nacionālas likumdošanas ietvaros ir nepietiekoši labi attīstīts, jo regulē tikai *brand cybersquatting* gadījumus.

5.3. ASV

Atšķirība no Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas Amerikas Savienotajās valstīs, kodificēts mehānisms, kas likumiski aizsargā tiesības uz domēna nosaukuma lietošanu ir labi attīstīts. Tas ir izskaidrojams ar to, ka internets un interneta tehnoloģijas ASV sāka attīstīties un tika plaši pielietotas agrāk nekā mīnētājās valstīs.

Tā saucama “Zemes sagūšana interneta versija”, palika par tik plaši izplatītu, ka galu galā pievērsa ASV kongresa uzmanību. 1999. gadā 29. novembrī ASV kongress pieņēma *Anticybersquatting Consumer Protection Act*, kas grozīja *Lanham act*, pievienojot tam jaunu nodaļu, ar kuru tika nodrošināta civiltiesiska aizsardzība preču zīmes īpašniekiem pret *cybersquatting*. Galvenie *Anticybersquatting Consumer Protection Act* mērķi ir:

- Aizsargāt patērētājus un ASV uzņēmumus;
- Ietekmēt ASV interneta komercijas pieaugumu;
- Nodrošināt skaidrību likumiem, kas regulē preču zīmes izmantošanu.

Pēdēja laikā ASV tiesu prakse pierāda, ka *Anticybersquatting Consumer Protection Act* (turpmāk tekstā „akts”) ir efektīvs ierocis, lai aizsargātu preču zīmes īpašniekus, kuru tiesības tiek aizskartas, no kibernoiedzniekiem, kas ļaunprātīgi pierēģistrē līdzīgas vai identiskas preču zīmēm domēna nosaukumus. Piemēram, Breds Pits iesniedza sūdzību pret nacionālo futbola līgu (The New York Times 1999), Hārvarda universitāti un pret laikrakstu Buffalo, N.Y. sakarā ar domēna nosaukumu "brad-pitt.com" un "bradpitt.net" izmantošanu.

Iepriekš, pirms akta pieņemšanas, saskaņā ar tradicionālajiem federālajam likumiem, kas aizsargāja preču zīmes, ierobežoti tika aizsargāti preču zīmes īpašnieki, kuriem agrāk bija vai ir parezidēta „vieta internetā”, jo, saskaņā ar likumu par preču zīmēm, tiek aizsargātas tikai pierēģistrētas preču zīmes, kuram piemīt atšķirt spēja – kopējos vārdus vai frāzes reģistrēt nedrīkst. Tomēr tos kopējos vārdus vai frāzes ir iespējams pierēģistrēt kā domēna nosaukumu, ko arī izmanto kiber noziedznieki.

Saskaņā ar *Lanham Act*, kas reglamentē preču zīmes tiesības ASV⁴⁷, domēna vārda reģistrācija nepiešķir lietošanas tiesības attiecībā uz domēna vārdu, bet saukt pie atbildības personu drīkst tikai gadījumā, ja tika konstatēt ļaunprātīgs nolūks gūt labumu no domēna vārda, reģistrējot, izmantojot vai nododot tālāk domēna nosaukumu, kas ir:

- Identisks vai ļoti līdzīgs preču zīmei;
- Identisks, ļoti līdzīgs vai ietekmē peļņas samazināšanos plaši pazīstamai preču zīmei.

Tomēr *Anticybersquatting Consumer Protection Act* nepiešķir preču zīmes īpašniekam tiesības aizliegt izmantot jebkādu iespējamo burtu kombināciju, kas ir kaut kāda veida līdzīga aizsargājama preču zīmei.

Tiesai ir tiesīga atņemt kibernetizācijas lietotājam lietošanas tiesības uz domēna vārdu vai nodod tos preču zīmes īpašniekam, neatkarīgi no tā, kad domēna nosaukums tika pierēģistrēts, kā arī noteikt zaudējumu kompensāciju. Preču zīmei piemīt atšķiršanas spēja, ja tā ir neparasta un plaši pazīstama. Zīme tiek uzskatīta par identisku, pat ja tā atšķiras ar nenozīmīgiem aspektiem no domēna nosaukuma (piemēram, *Brookfield Communications, Inc v. West Coast Entertainment Corp* [1999] uzskata, ka starp tirdzniecības nosaukuma "MovieBuff" un domēna vārda "moviebuff.com" ir mazsvarīgi). Gadījums, kad domēna nosaukumu atšķir no preču zīmes viena rakstzīme, saskaņā ar *Anticybersquatting Consumer Protection Act*, tiek uzverts kā „maldinošais līdzīgums”. Piemēram, 1994. gadā tiesa pamatojoties uz iepriekš aprakstīto normu, pieņēma lēmumu, ka jaunais apzīmējums „Wello” ir maldinoši līdzīgs preču zīmei „Wella”.

Akts regulē arī *typo cybersquatting* gadījumus. Pierādīt, ka domēna nosaukums tika pierēģistrēts ar ļaunprātīgu nolūku nav īpaši grūti. Saskaņā ar aktu tiesai jāizskata 9 faktoros, kā arī jebkurus citus, kurus tiesa uzskata par būtiskajiem:

- Atbildētājam ir kaut kādas tiesības uz preču zīmi vai cita intelektuāla īpašuma objektu, kas atbilst domēna nosaukumam;
- Domēna vārdu veido atbildētāja vārds vai segvārds jebkura apjomā;
- Pirms tiesvedības ierosināšanas atbildētājs izmantoja domēna vārdu noteiktam mērķim, kas ir attiecināms uz precī vai pakalpojumu;

⁴⁷ Lanham (Trademark) Act (15 U.S.C.) Index. Pieejams: <http://www.bitlaw.com/source/15usc/> (Aplūkots 2010. gadā 30. aprīlī)

- Atbildētājs labticīgi izmantoja domēna nosaukumu nekomerciāliem mērķiem;
- Atbildētājs vēlējas novirzīt interneta lietotājus no preču zīmes īpašnieka kiber vietas uz kiber vietu, kas atrodas zem attiecīga domēna nosaukuma, kas iespējam kaites zīmes reputācijai, neatkarīgi no tā, vai tas tika darīts ar mērķi gūt komerciālus labumus;
- Atbildētājs piedāvāja pārdot vai cita veidā nodot domēna nosaukumu par noteiktu atlīdzību, pirms tam labticīgi neizmantojot domēna nosaukumu, lai piedāvātu preces vai pakalpojumus;
- Atbildētājs maldināja domēna vārda reģistrācijas iestādi;
- Atbildētājs pierēģistrēja vai cita veida ieguva vairākus domēna nosaukumus, kas ir identiski vai sajaucami līdzīgi zināmiem nosaukumiem;
- Nosaukumam, kas ir iekļauts atbildētāja domēna vārdā, piemīt atšķiršanas spēja un tas ir plaši pazīstam akta izpratnē.⁴⁸

Lahman act tika izdots ASV 1946. gadā, lai mērķi aizsargāt preču zīmes un pakalpojumu zīmes. Kaut arī *Lahman act* tika pieņemts pirms parādījās nepieciešamība aizsargāt domēnu nosaukumus, tas aizsarga to lietotāju tiesības, kas izmanto domēna nosaukumu kā preču zīmi. Preču zīmes īpašnieks drīkst iesniegt prasību pamatotu ar *Lahman act* gan par pārkāpumu, gan par negodīgu konkurenci.

Pateicoties *Lahman act* preču zīmes īpašniekam ir iespēja lūgt preču zīmes īpašnieku neapmierinošas darbības apturēšanu un zaudējumu atlīdzināšanu, gadījumā, ja kāds izmantojot apzīmējumu komerciālajam mērķiem, rada sajaukšanas iespēju patērētāju starpā, saistība ar precēm vai pakalpojumiem, kas tiek piedāvāti ar zīmes palīdzību. Ir svarīgi, ka prasība var rasties tikai gadījumā, ja potenciālais atbildētājs faktiski izmanto apzīmējumu, lai gūt komerciālo peļņu. Atbildētājam, kas ir iesaistīts tiesvedība, kas pamatota ar *Lahman act* normām, ir vairākas aizsardzības iespējas, kas var būt pamatotas ar labticīgu apzīmējuma izmantošanu, nolaidību, vai kad pusei ir zināmas savas tiesības, bet noteiktu iemeslu dēļ tie netiek pieteikti (līdzīga situācija var izveidoties, kad, piemēram, kad puses ir biznesa partneri), apzīmējuma neizmantošana, no preču zīmes īpašnieka puses.

⁴⁸ Michael G. Walsh, Luh Luh Lan, May Lwin, Jerome D. Williams. Journal of Public Policy & Marketing. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.jstor.org/pss/30000845> (Aplūkots 2010. gadā 1.maijā)

Federal Trademark Dilution Act tika izdots 1995. gadā. Gadījumā, jā neizdevās pamatot sajaukšanas iespējamību ar *Lahman act* normām, tiek izmantots šis normatīvais akts. *Federal Trademark Dilution Act* parasti tiek pielietots kad maldinoša sajaukšana skar populāras preču zīmes. Plaši pazīstamas preču zīmes īpašniekam ir tiesības celt prasību pret personu, kas izmanto apzīmējumu komerciālajam mērķiem, un šī darbība aizmiglo populāras preču zīmes unikālas atšķirt spējas kvalitāti. Līdzīgi, ka tas notiek gadījumos, kad prasība tiek celta pamatojoties uz *Lahman act*, ceļot prasību pamatojoties uz *Federal Trademark Dilution Act* normām, prasītājs ir tiesīgs lūgt prettiesiskas darbības apturēšanu un zaudējumu atlīdzināšanu.

Pamatojoties gan uz *Lahman act* gan uz *Federal Trademark Dilution Act* tiesa var noteikt domēna nosaukuma, sakara ar kuru radies strīds, nodošanu citai personai vai reģistrācijas atcelšanu. Prasības tiek izskatītas federālajā tiesā, kurā tiesvedība ir diezgan laikietilpīga un dārga.

Nosacījums, kas ir noteikts *Lahman act* un *Federal Trademark Dilution Act*, kā lai prasība būtu pamatota, domēna nosaukumam jābūt izmantotam ar mērķi gūt komerciālo peļņu, bieži vien palīdz kiber noziedzniekiem izvārties no atbildības. Piemēram, personu, kas tikai ietur lietošanas tiesības uz vērtīgu domēna nosaukumu, bet neizmanto to attiecīgām aktos noteiktām vajadzībām, nav pamata saukt pie atbildības.⁴⁹

5.4. UDRP (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy)

UDRP (*Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy*) – vienotie noteikumi par strīdu, kas ir saistīti ar domēna nosaukumiem, izšķiršanu. 1999. gadā 24. oktobrī tika pieņemti UDRP principi, kas ir iekļauti domēna vārda reģistrācijas līgumā. Principos tiek izklāstīti noteikumi, saskaņā ar kuriem tiek izšķirti strīdi par domēna nosaukumu, starp domēna vārda lietotāju un trešo personu, proti, strīdi starp domēna nosaukuma lietotāju un reģistratoru, kaut arī tie ir saistīti ar domēna vārdu, netiek izšķirti saskaņā šiem principiem.

Šī darba ietvaros ir vērts pievērst uzmanību strīdu izšķiršanas administratīvai procedūrai. Pirmkārt, gadījumā jā pret domēna vārda lietotāju tiek iesniegta prasība, domēna vārda lietotājam ir nepieciešams iziet cauri administratīvam procedūrām, kuru ietvaros tiks noteikts:

⁴⁹ Moran E., Crouch D. Domain name protection. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.docstoc.com/docs/33970063/Domain-Name-Protection> (Aplūkots 2010. gadā 6. maijā)

- Kā domēna vārds ir identisks vai līdzīgs prasītāja preču zīmei vai pakalpojumam;
- Kā domēna vārda lietotājam nav tiesību un likumīgas intereses attiecībā uz domēna vārdu;
- Kā domēna vārds ir reģistrēts un izmantots ļaunprātīgi.

Administratīva procesa ietvaros prasītājam jāpierāda, ka īstenojas visi no augstākminētajiem nosacījumiem.

Prasītājam jāizvēlas provaideru no ICANN akceptēto provaideru skaita, un jāadresē prasību viņam, izņemot gadījumus, kad notiek vispārēja lietas uzklauššana. Pēc prasības saņemšanas, saskaņā ar vienotiem noteikumiem par strīdu, kas ir saistīti ar domēna nosaukumiem, izšķiršanu, tiek izveidota administratīva komisija, kas arī atrisinās strīdu. Gadījumos, kad starp tiesvedībā iesaistītam pusēm pastāv vairāki strīdi, pusēm ir tiesības lūgt, lai strīdi tika izskatīti kopīgas sēdes laikā, vienas un tas pašas administratīvas komisijas sastāvā. Lūgumu jāadresē administratīvai komisijai. Komisijai ir tiesības piekrist divu vai vairāku strīdu kopējai izskatīšanai vai nepiekrīst.

Domēna vārda reģistrācija vai izmantošana tiek uzskatīta par ļaunprātīgo sekojošos gadījumos:

- Ir pierādījumi, kas norāda, ka domēna lietotājs iegādājies domēna nosaukumu ar mērķi to pārdot, iznomāt vai citādi nodot lietošanas tiesības prasītājam, kurš ir preču zīmes vai pakalpojuma nosaukuma īpašnieks, vai prasītāja konkurentam, par naudas summu, kas pārsniedz izdevumus, kas tieši ir saistīti ar domēna nosaukumu;
- Ir pierādījumi, ka domēna vārda lietotājs pierēģistrēja domēna nosaukumu, ar mērķi nepieļaut preču zīmes vai pakalpojuma nosaukuma īpašnieka atbilstoša domēna nosaukuma izmantošanu, ar nosacījumu, kā domēna lietotājs iepriekš jau bija iesaistīts līdzīgā darbībā;
- Ir pierādījumi, ka domēna vārda lietotājs pierēģistrēja domēna nosaukumu galvenokārt, lai kaitētu konkurenta darbībai;
- Ir pierādījumi, ka domēna vārda lietotājs, izmantojot domēna nosaukumu, apzināti piesaistītāja interneta lietotājus apmeklēt mājas lapu, vai citu interneta

resursu, lai gūt komerciālo peļņu, pateicoties domēna nosaukuma līdzībai ar prasītāja preču zīmi, un tam, ka izskatās, ka prasītājs ir produkta vai pakalpojuma, kas ir piedāvāts uz interneta resursa, kurš ir atrodams zem attiecīga domēna nosaukuma, lietotājs, sponsors, atbalstītājs vai dibinātais.

Gadījumā, ja domēna lietotājs ar godprātīgu mērķi pierēģistrēja un lietoja domēna vārdu, par pierādījumu varbūt sekojošais:

- Pirms paziņojuma par prasības pieteikuma saņemšanas domēna vārda lietotājs izmantoja, vai gatavojas izmantot domēna nosaukumu, vai nosaukumu, kas sakrīt ar domēna vārdu, kas ir norādīts prasības pieteikumā, ar mērķi godprātīgi sniegt pakalpojumus vai preces;
- Domēna vārda lietotājs, kā fiziska vai juridiska persona, bija plaši pazīstams pēc attiecīga domēna nosaukuma, par jā, izmantotājs nosaukums netika pierēģistrēts, kā preču vai pakalpojuma zīme;
- Domēna vārda lietotājs, nodarbojas ar likumīgu nekomerciālu darbību un izmanto domēna vārdu godprātīgi, bez nodoma kaitēt prasītāja preču zīmes vai pakalpojuma reputācijai vai maldināt patērētājus.

Domēna vārda lietotājam nav tiesību nodot lietošanas tiesības uz domēna vārdu citam personām vai mainīt reģistratoru:

- Administratīvās procedūras laikā;
- 15 darba dienu laikā (pēc kalendāra, kas atrodas UDRP ofisā);
- Tiesvedības laikā, izņemot gadījumu, kad puse, kas pieņem lietošanas tiesības uz domēna vārdu, izteic rakstisko piekrišanu izpildīt tiesas lēmumu vai arbitra lēmumu. Gadījumā, ja augstāk minētājs netiek izpildīts, UDRP patur tiesības atcelt jebkura veida lietošanas tiesību uz domēna nosaukuma nodošanu.

Kompensācija, kuru prasītājam ir iespēja saņemt saskaņā ar administratīvas komisijas lēmumu, tiek ierobežota ar domēna vārda reģistrācijas atcelšanu vai tas nodošanu prasītājam. Strīdā par domēna nosaukumu iesaistītam pusēm, ir tiesības vērsties ar prasību tiesā vai jebkura cita veida kompetentās iestādēs, pēc administratīvas procedūras sākuma vai beigām. Prasītājs noteikti saņems paziņojumu par jebkuru administratīvas komisijas lēmumu. Gadījumā, ja administratīva komisija

pieņems lēmumu par domēna nosaukuma reģistrācijas atcelšanu vai nodošanu prasītājam, tas tiks izpildīts 10 darba dienu laikā (pēc kalendāra galvenajā UDRP ofisā) pēc lēmuma saņemšanas. Lēmuma izpildīšana tiks apturēta, ja 10 darba dienu laikā tiks saņemts apliecinošs dokuments (piemēram, prasības pieteikuma kopija, kas ir apliecināts ar tiesas izpildītāja zīmogu), ka tiek uzsākts tiesvedības process. Pēc līdzīga veida „ziņas” saņemšanas administratīvas komisijas lēmuma izpildīšana tiks apturēta, kamēr tiks saņemts (pietiek ar vienu):

- Apliecinājumu par strīda izšķiršanu;
- Apliecinājumu, ka prasība tika noraidīta vai atcelta;
- Tiesas lēmuma kopiju, kas apliecina, ka prasība tika noraidīta vai ka prasītājam nav tiesību uz turpmāku domēna nosaukuma izmantošanu.

UDRP patur tiesības jebkura brīdī veikt strīdu izšķiršanas stratēģiju, iepriekš saņemot ICANN piekrišanu. Strīdu izšķiršanas stratēģija tiks publicēta 30 dienas iepriekš pirms tas spēkā stāšanās. Izņemot gadījumus, kad pēc sūdzības iesniegšanas stratēģija jau tika piemērota (šajā gadījumā līdz strīda atrisināšanas brīdim tiks piemērota tā stratēģijas versija, kas ir spēkā brīdī, kad stratēģija tiek pielietota), izmantotas stratēģijas atbilstība visiem grozījumiem ir obligāta jebkura strīda par domēna vārda reģistrāciju izšķiršanā, neatkarīgi no tā, vai strīds rādās pirms vai pēc grozījumiem. Gadījumā, ja puse atsakās ievērot stratēģijas grozījumus, pusei ir pienākums anulēt domēna nosaukuma reģistrāciju, nesaņemot kompensāciju par izmaksām. Līdz domēna nosaukuma reģistrācijas anulēšanas, attiecība pret pusi tiks īstenota atjaunota stratēģijas versija.⁵⁰

⁵⁰ Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy. [tiešsaite] 30.10.2009 - Pieejams: <http://www.icann.org/en/dndr/udrp/uniform-rules.htm> (Aplūkots 2010. gadā 26. aprīlī)

Kopsavilkums.

1. Sakarā ar to, ka internets un interneta tehnoloģijas ASV sāka attīstīties agrāk nekā Latvijā, normatīvā bāze, kas aizsargā domēnu vārdu lietotājus un regulē iespējamus strīdus starp domēnu nosaukumu lietotājiem un preču zīmju īpašniekiem, ASV ir efektīvāka nekā Latvijā. Tas izpaužas, kā attiecīgo normu apkopojums vienā normatīvajā aktā. Latvijai ir vērts pārņemt ASV pieredzi un izveidot normatīvo aktu, kurā tiktu apkopotas normas, kas regulē lietošanas tiesības uz domēnu nosaukumiem un nosaka šo tiesību aizsardzības iespējas.
2. Augstākminētā likumā, kuru ieteicams izstrādāt, jānoteic domēnu nosaukumu reģistrācijas procedūru. Pirmkārt, domēnu nosaukumu reģistrācijas pamati; otrkārt, iespējamo reģistrācijas šķēršļu pārbaude (piemēram, vai pastāv preču zīme, kuras nosaukums sakrīt ar reģistrējamo domēna vārdu); treškārt, pārbaudīt, vai rodas sajaukšanas iespējas ar citiem domēna nosaukumiem. Līdzīga reģistrācijas kārtība palīdzēs samazināt strīdus saistībā ar lietošanas tiesībām uz domēnu vārdiem.
3. ASV kibernetiķi, kas ir saistīti ar domēnu vārdu reģistrāciju un lietošanu tiek apzīmēti ar vārdu *Cybersquatting*. Krievija pārņēma amerikāņu nosaukumu, un apzīme augstākminētus noziegumus ar vārdu „киберсквоттинг”, bet Latvijā patreiz nav latviskots termins, kas apzīmētu noziegumus, kas ir saistīti ar domēnu vārdu reģistrāciju un lietošanu. Par tādu varbūt „kiberskvotings”.
4. Ar mērķi mazināt strīdu skaitu, kas rodas starp preču zīmju īpašniekiem un lietošanas tiesību uz domēnu nosaukumu īpašniekiem jāpilnveido preču zīmes reģistrācijas procedūra. Preču zīmes īpašniekam saskaņā ar LR likumu „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” ir tiesības aizliegt izmantot jebkuru apzīmējumu, kas ir identisks vai līdzīgs preču zīmei. Lai turpmāk preču zīmju īpašnieks izvairītos no tiesas procesiem, savu lietošanas tiesību uz domēna nosaukumu pierādīšanu, ir vērts noteikt par vienu no obligātām preču zīmes reģistrācijas nosacījumiem, attiecīga domēna nosaukuma reģistrāciju, proti, līdzīgu preču zīmes reģistrācijai noteikt obligātu attiecīga domēna nosaukuma reģistrāciju.

Anotācija latviešu valodā.

Bakalaura darba „Domēnu vārdu aizsardzība” ietvaros tiek aplūkota domēnu nosaukumu tehniska un juridiska būtība, domēnu nosaukumu veidi, kibernoziegumi, kuri tiek kvalificējami vadoties pēc tā, kura domēnu nosaukumu veidu tie skar, domēnu nosaukumu reģistrācijas kārtībā un pamatnosacījumi un domēnu nosaukumu aizsardzības mehānismi.

Šī darba mērķis ir izprast atšķirības un kopīgas īpatnības, priekšrocības un trūkumus starp domēnu aizsardzības likumiskām iespējām ASV, Krievijas Federācijā un Latvijas Republikā, kā arī *Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy* ietvaros.

ASV likumdošana saistība ar domēnu nosaukumiem ir diezgan attīstīta un noteikta, salīdzinājumā ar Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju, kur lietošanas tiesību uz domēnu vārdu aizsardzībai ir veltīti daži likuma panti. Sakarā ar to darbā tiek aplūkota ASV normatīva bāze: *Anticybersquatting Consumer Protection Act*, *Federal Trademark Dilution Act* un *Lanham act* kura regulē strīdus, kas var rasties saistībā ar domēnu nosaukumiem. *Federal Trademark Dilution Act* un *Lanham act* pievērš īpašu uzmanību konfliktsituācijām, kas var rasties starp domēnu nosaukuma lietotājiem un preču zīmes īpašniekiem.

Anotācija angļu valodā.

The bachelor paper „Protection of domain names” examines the technical and legal aspects of domain names, the types of domain names, cybercrimes that are qualified based on type of domain names they affect, domain names registration procedures and main conditions and protection mechanisms of domain names.

The aim of this work is to understand the differences and common properties, advantages and disadvantages of different legal possibilities for protection of domain names in USA, Russian Federation, Republic of Latvia and also within *Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy*.

USA legislation in connection with domain names is quite advanced and determined in comparison with the Latvian Republic and the Russian Federation, where to the protection of rights to use a domain name are dedicated few paragraphs of the law.

Therefore the paper examines the normative base of the United States: *Anticybersquatting Consumer Protection Act*, *Federal Trademark Dilution Act* and *Lanham act* governing any disputes which may arise in connection with domain names.

Federal Trademark Dilution Act and *Lanham act* pay special attention to the conflicts which may arise between domain name users and trademark holders.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra

1. Domēna vārdu lietošanas noteikumi augstākā līmeņa domēnā .lv. [tiešsaite] Rīga: 01.07.2010 – Pieejams: <http://www.nic.lv/resource/show/15> (Aplūkots 2010. gadā 1. maijā).
2. Domēna vārdu strīdu risināšanas noteikumi ".lv" augšējā līmeņa domēnu (ALD) reģistrā. [tiešsaite] 01.07.2009 -Pieejams: <http://www.nic.lv/resource/show/23> (Aplūkots 2010. gadā 3. maijā).
3. Kalnāja – Zelča I. Bitāns A. Domēna vārds pret preču zīmi. Dienas bizness/Saldo. Nr.19 (46), 2006. gads, novembris. Pieejams: <http://www.evershedsbitans.com/lat/publikacijas/publikacijas/2006/domena-vards-pret-precu-zimi> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā).
4. Lielā termiņu vārdnīca. Sast: Latvijas ZA Terminoloģijas komisija. [tiešsaite] 21.11.2003 - Pieejams: <http://termini.lv/> (Aplūkots 2010. gadā 30. martā).
5. LV domēnu reģistrācijas noteikumi. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.millenum.lv/lv/lv-domenu-registracijas-noteikumi.html> (Aplūkots 2010. gadā 18. aprīlī).
6. Mūsu darbība. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.nic.lv/resource/show/26> (Aplūkots 2010. gadā 28. aprīlī).
7. Poļakovs G. Rūpnieciskā īpašuma aizsardzība. Skaidrojošā vārdnīca. – Rīga: [B.i.] 1999. – 521. lpp.
8. Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004. 288. lpp.
9. Valsts ieņēmumu dienests. Intelektuālā īpašuma aizsardzība. [tiešsaite] 28.04.2010 - Pieejams: <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=9&id=996&hl=1> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā).
10. Domain Name Basics. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.igoldrush.com/domain-guide/domain-name-basics/slds> (aplūkots 2010. gadā 11. aprīlī).
11. Cybersquatting. [tiešsaite] Pieejams: <http://cybersquatting.ru> (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī).
12. Eastlake D. Panitz A. Reserved Top Level DNS Names. [tiešsaite] 1999. - Pieejams: <http://tools.ietf.org/html/rfc2606> (Aplūkots 2010. gadā 6. aprīlī).
13. How WIPO Works. [tiešsaite] Pieejams: http://www.wipo.int/about-wipo/en/how_wipo_works.html (Aplūkots 2010. gadā 22. aprīlī).

14. ICANN accountability&transparency framework and principles. January 2008 – Pieejams: <http://www.icann.org/en/transparency/acct-trans-frameworks-principles-10jan08.pdf> (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī).
15. International Organization for Standardization. English country names and code elements. [tiešsaiste] 2010. - Pieejams: http://www.iso.org/iso/english_country_names_and_code_elements#holy-see-vatican (Aplūkots 2010. gadā 5. aprīlī).
16. Lanham (Trademark) Act (15 U.S.C.) Index. Pieejams: <http://www.bitlaw.com/source/15usc/> (Aplūkots 2010. gadā 30. aprīlī).
17. Michael G. Walsh, Luh Luh Lan, May Lwin, Jerome D. Williams. Journal of Public Policy & Marketing. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.jstor.org/pss/30000845> (Aplūkots 2010. gadā 1.maijā).
18. Moran E., Crouch D. Domain name protection. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.docstoc.com/docs/33970063/Domain-Name-Protection> (Aplūkots 2010. gadā 6. maijā).
19. Phillips J. Firth A. Introduction to Intellectual Property Law. London: Butterworths, cop. 2001. 443. p.
20. Postel J. Reynolds J. Domain Requirements. [tiešsaite] 1984. - Pieejams:<http://tools.ietf.org/html/rfc920> (Aplūkots 2010. gadā 7. aprīlī).
21. Second-level domain. [tiešsaiste] 31.07. 2009 - Pieejams: http://searchsoa.techtarget.com/sDefinition/0,,sid26_gci213548,00.html (Aplūkots 2010. gadā 12. aprīlī).
22. The Uniqueness of Domain Names. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.igoldrush.com/domain-guide/domain-name-basics/the-uniqueness-of-domain-names> (aplūkots 2010. gadā 13. aprīlī).
23. Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy. [tiešsaite] 30.10.2009 - Pieejams: <http://www.icann.org/en/dndr/udrp/uniform-rules.htm> (Aplūkots 2010. gadā 26. aprīlī).
24. What is a Domain Name? [tiešsaiste] Pieejams: <http://www.igoldrush.com/domain-guide/domain-name-basics/what-is-a-domain-name> (Aplūkots 2010. gadā 10. aprīlī).
25. WIPO Arbitration and Mediation Center. [tiešsaite] Pieejams: <http://www.wipo.int/amc/en/center/background.html> (Aplūkots 2010. gadā 22. aprīlī).
26. Взгляд. Деловая газета. Официально утвержден домен "РФ". [tiešsaiste] 05.11.2008 - Pieejams: <http://news.tut.by/it/120896.html> (Aplūkots 2010. gadā 5. aprīlī).

27. В Интернетe появился антилужковский "двойник" сайта Лужкова. [tiešsaite] 21.09.1999 – Pieejams: <http://lenta.ru/russia/1999/09/21/luzhkov/copycat.htm> (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī).
28. Доклад на VII Международной конференции «Право и Интернет». К вопросу о защите доменного имени как объекта интеллектуальной собственности. [tiešsaite] Pieejams: <http://209.85.229.132/search?q=cache:1krFaa4oFJEJ:ifap.ru/pi/07/sr10.doc+%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D1%8B+%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D1%8B+%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B0&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=be>
29. Именной киберсквоттинг в действии. [tiešsaite] Pieejams: http://cybersquatting.ru/index.php/domains/page/zahvat_imen/ (Aplūkots 2010. gadā 20. aprīlī).
30. Колосов В. Природа прав на доменное имя. [tiešsaite] Pieejams: <http://kolosov.info/kommentarii/priroda-prav-na-domennoe-imya> (Aplūkots 2010. gadā 13. aprīlī).
31. Киберсквоттинг и киберсквотеры. [tiešsaite] Pieejams: http://www.internet-technologies.ru/articles/article_833.html (Aplūkots 2010. gadā 19. aprīlī).
32. Мельник О. ICANN вводит новые gTLD-домены. [tiešsaiste] 30.03.2010 - Pieejams: <http://info.nic.ua/?section=news&cat=1&p=1595> (Aplūkots: 2010. gadā 7. aprīlī).
33. Немного о доменах. [tiešsaiste] Pieejams: <http://dnsale.net/alltld.php> (aplūkots 2010. gadā 11. aprīlī).
34. Правовые аспекты географического киберсквоттинга. [tiešsaite] Pieejams: http://cybersquatting.ru/index.php/domains/page/geo_domain_law/ (Aplūkots 2010. gadā 20. aprīlī).
35. Суб-домены. [tiešsaite] Pieejams: <http://by.ru/help/subdomains.html> (Aplūkots 2010. gadā 12. aprīlī).
36. Бизнес. България поиска да регистрира интернет домейн на кирилица. [tiešsaiste] 23.06.2008 - Pieejams: <http://mediapool.bg/show/?storyid=140359> (Aplūkots: 2010. gadā 5. aprīlī).

Normatīvie akti

1. Konkurences likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, ar grozījumiem 01.03.2010. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=54890> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā).

2. Likums par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm: LR likums. Latvijas Vēstnesis, ar grozījumiem 01.03.2007. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=18863> (Aplūkots 2010. gadā 16. aprīlī).
3. Гражданский кодекс: РФ. 03.01.2006. Pieejams: <http://www.gdezakon.ru/gk> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā).
4. EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 733/2002 par .eu pirmā līmeņa domēna ieviešanu. 22.04.2002 – Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002R0733:20081211:LV:PDF> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā).
5. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK. 12.07.2002 - Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0058:LV:NOT> (Aplūkots 2010. gadā 4. maijā).

Tiesu prakse

1. COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME, Chambre, 18 septembre 2007. [tiešsaite] 21.02.2008 - Pieejams: <http://www.foruminternet.org/specialistes/veille-juridique/jurisprudence/cour-europeenne-des-droits-de-l-homme-chambre-18-septembre-2007-2558.html> (Aplūkots 2010. gadā 14. aprīlī).
2. Konkurences padomes 2003. gada 19. decembra lēmums lietā Nr.237/03/07/17 par lietas izpētes izbeigšanu. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/2003/N65_1912.DOC (Aplūkots: 2010. gadā 4. maijā).

Ar savu parakstu es, Jevgenija Fedosova, apliecinu, ka bakalaura darbu esmu uzrakstījusi patstāvīgi, izmantojot darbā norādītos avotus, un darbs nav plagiāts.

Jevgenija Fedosova

Bakalaura darbs aizstāvēts:

Bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2010.gada ____ . _____

un novērtēts ar atzīmi ____ .

Komisijas priekšsēdētājs: _____